

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907. Första Kammaren. N:o 27.

Onsdagen den 10 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Hammar skjöld* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående förhöjning af pensionsbeloppen från folkskollära-
nas änke- och pupillkassa; samt
- 2:o) om anslag till uppförande af ny kapellbyggnad i Sjougdäsets
kapellag inom Frostvikens församling.

Upplästes ett ingifvet läkarintyg af följande lydelse:

Att statsrådet *Swartz* till följd af febersjukdom f. n. är förhindrad
deltaga i riksdagsarbetet intygas på heder och samvete.
Stockholm den 10 april 1907.

Carl Victor Lundström,
leg. läkare.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet nedannämnda under
gårdagen väckta och då bordlagda motioner:

n:o 60, af herr *Fahlén*, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till
lag, innefattande särskilda bestämmelser om arrende af viss jord å
landet inom Norrland och Dalarne; samt

n:o 61, af herr *Enhörning*, i samma ämne.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran
konstitutionsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 3 äfven-
som Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda
utlåtande n:o 7.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 4 och 5 i denna månad bordlagda betänkande n:o 13, i anledning af dels Kungl. Maj:ts propositioner, n:is 47 och 48, med förslag till ny förordning angående bevilning af fast egendom samt af inkomst äfvensom till ny förordning af inkomstskatt, dels ock med föranledande af propositionen n:o 47 väckta motioner.

I två särskilda till Riksdagen aflättna propositioner, n:is 47 och 48, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 15 februari 1907, föreslagit Riksdagen, i förstnämnda proposition att antaga vid propositionen fogadt förslag till ny förordning angående bevilning af fast egendom samt af inkomst jämte instruktion för taxeringsmyndigheterna äfvensom i propositionen n:o 48 att till upptagande i riksstaten för år 1908 åtaga sig en särskild bevilning af 6,750,000 kronor under namn af inkomstskatt, att på grund af taxering år 1908 utgå enligt ett samma proposition bilagdt förslag till ny förordning om inkomstskatt.

Jämlikt 40 § riksdagsordningen hade bevillningsutskottet i föreliggande betänkande afgifvit utlåtande öfver ej mindre omförmälda propositioner än äfven följande i anledning af propositionen n:o 47 inom Andra Kammaren väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen: n:o 186, af herr C. G. Johansson i Aflösa, n:o 188, af herr E. A. Lindblad med instämmande i motionens syfte af fem af kammarens öfriga ledamöter, n:o 190, af herr O. Olsson i See likaledes med instämmande i motionens syfte af fem af kammarens öfriga ledamöter, n:o 191, af herr J. Åkesson, n:o 192, af herr O. W. Redelius, n:o 193, af herr P. Pehrsson i Österby, n:o 199, af herr S. H. Kvarnzelius jämte två andra af kammarens ledamöter, och n:o 100, af herr Lindblad jämte tre andra af kammarens ledamöter.

Medan i enhvar af motionerna n:is 186, 190, 193, 199 och 200 gjorts framställning om mer eller mindre betydelsefulla ändringar i vissa delar af det med Kungl. Maj:ts proposition n:o 47 framlagda författningsförslag, hade herrar Åkesson och Redelius i de af dem väckta motioner äfvensom herr Lindblad i motionen n:o 188 af skilda anledningar yrkat afslag å propositionen i dess helhet.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt:

1:o att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag till förordning angående bevilning af fast egendom samt af inkomst icke kunnat oförändradt bifallas, måtte antaga samma förslag med de ändringar och tillägg, vid utskottets betänkande fogadt författningsförslag utvisade;

2:o) att herr *Lindblads* motion, II: 188, om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om nytt förslag till bevillningsförordning, som utan ändring af uppbördstiden eller af nuvarande taxeringsmyndigheters antal och sammansättning medgifver, att beskattningen af kapital och arbete må utgå för det löpande året och i görligaste mätto får beräknas efter föregående års inkomst, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

3:o) att de i detta betänkande behandlade motioner

- a) II: 186 af herr *Johansson* i Aflösa,
- b) II: 190 » » *Olsson* i See,
- c) II: 191 » » *Akesson*,
- d) II: 192 » » *Redelius*,
- e) II: 193 » » *Pehrsson* i Österby,
- f) II: 199 » » *Kvarnzelius* m. fl. och
- g) II: 200 » » *Lindblad* m. fl.

mätte anses besvarade genom hvad utskottet här ofvan under 1:o) hemställt; samt

4:o) att Riksdagen ville anhålla, det Kungl. Maj:ts mätte i sammanhang med ny bevillningsförordning utfärda därtill hörande formulär till taxeringslängder.

Vidare hade utskottet, med tillkännagifvande att utskottet framdeles, sedan Riksdagen fattat beslut i anledning af föreliggande skatteförslag, komme att utlåta sig angående det belopp, hvilket borde såsom inkomstskatt i 1908 års riksstat upptagas, hemställt,

5:o) att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag till förordning om inkomstskatt icke kunnat oförändradt bifallas, mätte antaga samma förslag med de ändringar och tillägg, vid utskottets betänkande fogadt författningsförslag utvisade.

Vid föredragningen af föreliggande betänkande begärdes ordet af herr Cavalli, som yttrade:

Beträffande föredragningen af bevillningsutskottets betänkande n:o 13 tillåter jag mig hemställa, att kammaren ville besluta,

att betänkandet mätte punktvis företagas till afgörande, dock så att 1—3 punkterna behandlas i ett sammanhang; att såväl vid dessa punkter som vid punkten 5 iakttages, att de däri afsedda författningsförslagen, nämligen bevillningsförordningen jämte därtill hörande instruktion för taxeringsmyndigheterna samt inkomstskatteförordningen jämte de särskilda anvisningarna för ledning vid inkomstskattetaxeringen, först föredragas paragrafvis i nummerföljd och, där så erfordras, momentvis med rubriken sist samt därefter utskottets hemställan:

att likväl 12 § b) i bevillningsförordningen samt 3 § af instruktionen för taxeringsmyndigheterna föredragas sålunda, att först behandlas frågan om beskattning af inkomst af bankrörelse, därefter beskattning af järnvägsbolags inkomst, vidare kanalbolags inkomst och sist inkomst af elektrisk ledning och vattenledning;

att vid föredragning af 1 § bevillningsförordningen öfverläggningen mätte få omfatta såväl denna förordning som förordningen om inkomstskatt i deras helhet;

att, därest en eller annan del af författningsförslagen återremitteras till bevillningsutskottet, detta må äga befogenhet att äfven föreslå de ändringar i ej återremitterade delar, som kunna äga sammanhang med eller anses böra vara en följd af återremissen;

att, beträffande dels paragrafernas nummerbeteckning, dels ock de under särskilda rubriker förekommande hänvisningar till olika paragrafer i

författningarna, bevillningsutskottet må äga att, sedan de föreslagna författningarnas text af Riksdagen slutligen pröfvats, vidtagna de jämkningar och rättelser, som kunna föranledas af Riksdagens beslut; samt att af förslagens text ej må behöfva uppläsas andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Förslag till
bevillnings-
förordning.

Punkterna 1—3.

Utskottets förslag till förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst.

1--3 §§.

Godkändes.

4 §.

Beträffande föreliggande paragraf hade i den af herr *Kvarnzelius* m. fl. väckta motion yrkats, att paragrafen måtte erhålla sådan lydelse, att nykterhetsföreningar: för dem tillhöriga byggnader, afsedda för deras verksamhet, måtte komma i åtnjutande af samma rätt till frihet från bevillning som enskilda personer och samfund för dem tillhöriga kyrkor och bönehus.

»Paragrafen hade i utskottets förslag följande lydelse:

Fastighetsbevillning erlägges *icke* af

a) staten;

b) akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk och barmhärtighetsinrättningar: för dem tillhöriga allmänna platser, tomter och byggnader;

kommuner och andra menigheter: för dem tillhöriga, inom deras eget område belägna allmänna platser, tomter och byggnader;

regementen och officerskårer: för deras vid mötesplatser till begagnande under mötena uppförda byggnader;

nykterhetsföreningar: för dem tillhöriga byggnader, afsedda för deras verksamhet; samt

enskilda personer eller samfund: för dem tillhöriga kyrkor och bönehus;

allt dock endast såframt nu omförmälda allmänna platser, tomter, byggnader, kyrkor och bönehus icke *nästföregående år lämnat* ägaren någon inkomst; börande i motsatt fall fastighetsbevillning utgöras för så stor del af fastighetens taxeringsvärde, som enligt den i instruktionen för taxeringsmyndigheterna bestämda grund motsvarar inkomstbeloppet;

c) ägare af kanal, järnväg och annan farväg eller farled samt flottled: för den mark, som af anläggningen upptages, äfvensom för själfva kanal- och vägbyggnaden, hvarunder jämväl inbegripas de för anläggningens begagnande erforderliga stationshus, verkstäder och andra byggnader;

d) ägare eller innehafvare af lägenhet med tillhörande åbyggnad, då lägenhetens hufvudsakliga värde utgöres af åbyggnaden och ej öfver-

stiger 500 kronor, därest lägenhetens innehafvare ej eljest erlägger be-
 villning af fast egendom *eller inkomst* eller hans inkomster, däri inbe-
 gripet det hyresvärde, åbyggnaden kan äga, ej öfverstiga 500 kronor;
 skolande hvad i denna punkt stadgas äga tillämpning jämväl i det
 fall, att någon äger byggnad å mark, som af annan äges eller inne-
 hafves.

*Förslag till
 bevillnings-
 förordning.
 (Forts.)*

*I fall, då, af anledning att ägare eller innehafvare af fastighet
 afslidit, stärbhus jämlikt 2 § bör erlägga bevillning för fastigheten,
 må taxeringsmyndighet kunna medgifva befrielse från bevillning,
 därest behållningen i boet ej öfverstigit 5,000 kronor samt den af-
 lidne efterlämnat änka, oförsörjda barn eller andra stärbhusdelägare,
 som varit beroende af honom för sin försörjning.»*

Vid förevarande paragraf hade, beträffande frågan om frihet från
 fastighetsbevillning för nykterhetsorganisationer, reservation anförts af
 herr *Cavalli*, friherre *Trolle* samt herrar *Wester*, *Håkanson*, *Ry-
 lander* och *Walin*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att, med
 afslag å herr *Kvarnzelius'* motion, Riksdagen måtte besluta, att ifråga-
 varande 4 § i bevillningsförordningen skulle i hithörande delar erhålla
 följande lydelse:

»Fastighetsbevillning erlägges *icke* af

a) staten;

b) akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk
 och barmhärtighetsinrättningar: för dem tillhöriga allmänna platser,
 tomter och byggnader;

kommuner och andra menigheter: för dem tillhöriga, inom deras
 eget område belägna allmänna platser, tomter och byggnader;

regementen och officerskårer: för deras vid mötesplatser till be-
 gagnande under mötena uppförda byggnader; samt

enskilda personer eller samfund: för dem tillhöriga kyrkor och
 bönehus;

allt dock endast såframt nu omförmälda allmänna platser, tomter,
 byggnader, kyrkor och bönehus icke nästföregående är lämnat ägaren
 någon inkomst; börande i motsatt fall fastighetsbevillning utgöras för
 så stor del af fastighetens taxeringsvärde, som enligt den i instruk-
 tionen för taxeringsmyndigheterna bestämda grund motsvarar inkomst-
 beloppet;

c) — — — — — försörjning.»

Herr *Wester*: Det kan icke förnekas, att nykterhetsverksamheten
 varit till stor nytta för vårt land och folk. Den har genom upplys-
 ningsarbete sökt befrämja sina ädla syften. Därigenom har den vunnit
 allt större sympati och anslutning, och den har så småningom växt ut
 till en verklig folkrörelse, till en makt, ja, till en jätte, inför hvilken
 många böja sig, endast de höra namnet. Bevillningsutskottet har här
 tillstyrkt en motion om skattefrihet för s. k. nykterhetshus, och det
 kan ju hända, att utskottet därvidlag har sett mera till frågans huma-
 nitära innebörd än till de sakliga skälen, ty denna fråga, mina herrar,
 är, i stort sedt, icke en nykterhetsfråga, utan den är en beskattnings-

Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)

fråga, och vi måste så se och bedöma densamma. Malet kan vara gemensamt för utskottet och reservanterna, men reservanterna hafva icke kunnat vara med om att detta mål fatt helga medlet. Om man närmare granskar den föreliggande motionen, skall man finna, att den i princip är oriktig, i beskattningshänseende orättvis och i formellt hänseende ofullständig.

Den är i princip oriktig, ty fastighetsbeskattningen är en objekt-skatt, som icke bör befrias från bevillning. Nu kan man säga, att detta i ett och annat hänseende redan skett, sasom i afseende å bönhus, officerspaviljonger m. m. Och jag skulle i så fall varit med om motionen. om det gällde att befria från skatt dessa nykterhetshus, som uteslutande eller företrädesvis användas för nykterhetsändamål. Jag har inom min egen kommun genom användande af 12 §:s fjärde moment befriat nykterhetsförenings fastighet från beskattning, men frågan ställer sig helt annorlunda, om man ser på dessa stora byggnader i städerna. Det förekommer sålunda här i Stockholm, att en godtemplarförening lär äga ett hus, taxerad för $\frac{1}{4}$ million, en annan nykterhetsförening ett hus, taxerad för 200,000 kronor. Sådant förekommer äfven i Malmö och Göteborg och troligtvis äfven i flertalet af vara städer, fastän jag icke känner till det.

Hur ställer sig nu frågan, om man skall dela upp dessa byggnader, så att för en del, som uthyres till bostäder eller affärslokaler, skall betalas skatt, och en annan del åter skall vara skattefri? Då blir det alltid tvist, hur stor del skall vara skattefri och hur stor del bör beskattas. Men icke nog med den svårigheten, ty dessa lokaler uthyrs ofta till andra ändamål, sasom konserter, föredrag och dylikt, hvarför betalas afgifter. Då skall en sådan lokal vara skattefri några dagar i veckan, då den användes i föreningens eget syfte, men den skall betala skatt för andra dagar. Det är sålunda icke nog med att man skall dela upp husen, så att man betalar skatt för en del, men en annan del är skattefri, utan man har också att se till, hvilka tider, som de användas för det ena eller för det andra ändamålet. Detta skulle åstadkomma så många olägenheter och tvister i taxeringshänseende, att jag anser det icke vara lämpligt, så mycket mindre, som dessa rika nykterhetsföreningar, som hafva dylika hus, ingalunda kunna anses vara i behof af den lättnad, som här ifrågasättes.

Kommer jag så till den andra punkten, nämligen den formella sidan af saken, så anser jag jämväl ur denna synpunkt förslaget vara olämpligt. Det är icke riktigt, att en fastighet befrias från en skatt därför att en nykterhetsförening äger densamma. Endast namnet nykterhetsförening kan leda till förväxling. Man kan kalla en förening nykterhetsförening, utan att den egentligen har till syfte att arbeta för nykterheten. Den kan hafva många andra mål, som den verkar för, men hvilka icke förtjäna skattefrihet. Herr Waldenström framhöll i Andra Kammaren år 1905, då en liknande motion afslogs, att en nykterhetsförening måste vara inregistrerad för att kunna tillerkännas skattefrihet för sina lokaler. Är föreningen inregistrerad, så har man någon kännedom om dess ändamål, och då kan den vara berättigad till skattefrihet.

Vidare sade jag, att denna befrielse är ur skattesynpunkt orättvis. Man har vid beskattning i allmänhet tillsett i vårt land att söka lätta

bördan för de fattiga för dem, som haft den minsta bärkraften, men a andra sidan har man ansett det vara rättvist att öka bördorna för de rika, som hafva större kraft att bära utskylderna. Det ena har man velat vinna genom stadgande om existensminimum, det andra genom progressiv beskattning. Men hur gör man här? Här säger man till den rika nykterhetsföreningen, som äger stora hus: »Ni skall få en stor lättnad, därför att ni äger stora hus», men till de små och fattiga föreningarna, som icke äga något hus, säger man: »Ni kan ingen fördel få. Ni äro fattiga och kunna därför icke få någon fördel».

Det är otvifvelaktigt, att det varit långt behagligare att i en sådan fråga som denna få hos kammaren förorda en motion, som gäller ett humanitärt ändamål, men vid behandling af en skatteförordning bär man också ansvaret för att denna skatteförordning leder till rättvisa i beskattningen, och därför, herr grefve och talman, ber jag få yrka bifall till reservanternas förslag och afslag å utskottets hemställan.

Friherre De Geer: Den föregående talaren ansåg, att enär detta vore en beskattningsfråga, skulle man icke låta några känsloskäl tala. Jag skall också försöka att så mycket som möjligt se frågan ur ekonomisk synpunkt.

Reservanterna säga, att nykterhetsföreningarna hafva vid sidan af det sedliga mål, de afse att befrämja, jämväl ett ekonomiskt syfte. Det har icke ingått i min erfarenhet, att nykterhetsföreningarna äro så beskaffade. Jag har aldrig hört, att man bildat en nykterhetsförening, för att dess enskilda medlemmar skola förtjäna penningar. Att de söka i någon mån minska sina utgifter genom att hyra ut delar af sina hus eller upplåta dem till föreläsningar eller för andra ändamål, det är sant, men precis detsamma gäller om de religiösa samfund, som hafva bönhus eller missionshus. Intet är vanligare, än att sådana upplåtas för föreläsningar, konserter, basarer och dylikt. Icke vill man väl därför säga, att dessa samfund hafva ett ekonomiskt syfte vid sidan af sitt egentliga? Däremot skulle jag vilja påstå, att nykterhetsföreningarna *främja* ett mycket viktigt ekonomiskt intresse, men icke deras eget, utan samhällets. Detta göra de genom att rädda en hel mängd både unga och gamla män ifrån dryckenskapen, ombilda dem till ordentliga och arbetsamma människor. Här af hafva väl icke föreningarna någon direkt fördel? Det är samhället, som skördar fördelen af den återvunna arbetskraften. Jag har för min del, särskildt under den följd af år jag varit bosatt på landsbygden, haft tillfälle att följa många konkreta fall, som visat mig, hvilken nytta nykterhetsföreningarna göra i detta afseende. Jag har sett unga män, som till följd af dryckenskap varit nära att blifva fullständiga odågor och som varit en skräck för sina medmänniskor, jag har sett familjefäder, som i stället för att sörja för sina familjer förstört arbetsförtjänsten, miss-handlat hustru och barn, men godtemplarne hafva tagit hand om dem, och inom kort tid hafva de varit ordentliga, arbetsamma medborgare, till gagn för sig själva och sin ort. Jag anser, att nykterhetsföreningarna på detta vis göra en god insats till förmån äfven för det all-männas *ekonomiska* intresse.

Reservanterna anföra vidare såsom ett gravamen mot nykterhets-

Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)

*Förslag till
bevillnings-
förordning.*
(Forts.)

föreningarna, att de upplåta sina lokaler till konserter och dylika föreställningar, som äro främmande för deras egentliga ändamål. Ja, det är alldeles riktigt, men därför anser jag, att man bör hålla dem räkning, ty våra kroppsarbetare behöfva nöjen och tidsfördrif, de som andra, och det har särskildt på landsbygden hittills varit klenst beställt med tillgången på bättre nöjen. På många ställen har programmet endast varit superi, kortspel och slagsmål. Är det då icke bättre, om nykterhetsföreningarna kunna draga ungdomen till sina lokaler, äfven om det sker genom tillställningar, som icke precis ingå i föreningarnas egentliga ändamål?

Vidare säga reservanterna, att det finnes en mängd andra sällskap med sedliga syftemål, som då kunna komma och yrka skattefrihet. Ja, det kan nog hända, och om det finns sådana sällskap, som kunna visas vara till allmänt gagn och hvilka behöfva byggnader för sina ändamål, så finns det ju intet skäl att neka dem skattefrihet. Jag tror, att staten vinner på den affären.

När nu Andra Kammarens utskottsledamöter enhälligt förordat saken, och det sålunda är antagligt, att den vinner Andra Kammarens bifall, är det då verkligen nödvändigt att Första Kammaren skall hålla på denna princip, som föranledt afslag på denna fråga föregående gånger, då den förelegat? Jag kan icke inse, att det skulle vara så ytterst nödvändigt eller lämpligt. Nykterhetsfolket är, som motionären herr Kvarnzelius säger, i allmänhet ett fattigt folk. Det får ikläda sig stora uppoffringar för att få dessa föreningslokaler. De behöfva väl bidrag, men hvad de ändå mera behöfva och säkerligen skulle sätta ändå mera värde på, tror jag, vore det erkännande och det moraliska stöd, som de skulle få, om Riksdagen behjärtade detta deras önskemål. För staten är det en ytterst ringa uppoffring. Den återgäldas tusenfaldt genom den återvunna arbetskraft, som nykterhetsföreningarna skänka samhället.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Friherre Beck-Friis, Carl Joachim: Bland de rörelser, som under senare årtionden pågått i vårt land, torde nykterhetsrörelsen otvifvelaktigt vara en af dem, som äga den största betydelsen och äfven kunna framvisa vackra resultat af sin verksamhet. Många motioner ha också under årens lopp blifvit här i Riksdagen väckta i syfte att främja denna rörelse. Åsikterna ha dock varit mycket delade, huru detta lämpligast bör ske, och särskildt äro de många, som anse, att om verkligen något godt skall kunna komma af denna rörelse och blifva bestående, bör det ske på öfvertygelsens väg.

Här har nu framlagts en motion, som blifvit tillstyrkt af bevillningsutskottet, att byggnader, som tillhöra nykterhetsföreningar och äro afsedda för deras verksamhet, skola i beskattningshänseende jämsställas med kyrkor och bönhus, tillhöriga enskilda personer eller samfund. För min del anser jag, att detta är en billig begäran, och jag anhåller därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att i afseende på förevarande paragraf yrkats, dels att den-

samma skulle godkännas i enlighet med utskottets förslag, dels ock att paragrafen skulle erhålla den lydelse, som angifvits i den af herr Cavalli m. fl. vid denna paragraf anförda reservation.

*Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)*

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 4 § i bevillningsutskottets i punkten 1 af dess betänkande n:o 13 framställda förordningsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, besluter kammaren, att ifrågavarande paragraf skall erhålla den lydelse, som angifvits i den af herr Cavalli m. fl. vid denna paragraf anförda reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—56;

Nej—65.

5 och 6 §§, öfverskriften till den nu genomgångna afdelningen samt 7—10 §§.

Godkändes.

11 §.

1 mom.

Godkändes.

2 mom.

Detta moment hade följande lydelse:

»Från utgörande af inkomstbevillning frikallas:

a) staten;

b) kyrkor, akademier och vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk, stipendiefonder, pensionsanstalter, sjuk- och fattigvårdsinrättningar jämte andra fromma stiftelser: för all annan inkomst än den i 8 § 2 mom. b) nämnda;

landsting, hushållningssällskap, städer och andra menigheter: för sådan inkomst, som icke härflutit af rörelse eller yrke;

Förslag till
beviljnings-
förordning.
(Forts.)

allmänna hypoteksbanken, allmänna hypotekskassan för Sveriges städer och hypoteksföreningar;

järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare; samt sparbanker, som afses i lagen af den 29 juli 1892, äfvensom sådana ränte- och kapitalförsäkringsanstalter, som afse att bereda vinst endast åt insättare;

c) medlem af konungaätten: för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital;

d) olönad svensk konsul: för annan inkomst än den, han härifrån åtnjutit;

e) främmande makters härvarande beskickningar och konsulat tillhörande personer jämte deras betjäning;

om de icke äro svenska medborgare: för all annan inkomst än den, som utgjorts af från Sverige uppburen allmän eller enskild pension eller erhållits genom här idkad rörelse;

om de äro svenska medborgare: för den inkomst, de åtnjutit af sin tjänst hos den främmande makten;

f) utländning, som här vistas för att idka studier; samt

g) lappallmogon: för inkomst af rensköttsel.

Vid förevarande moment hade, i fråga om diplomatiska och konsulära tjänstemäns beskattning, reservation anförts af herr *Cavalli*, med hvilken friherre *Trolle* instämt, och som yrkat, att momentet måtte erhålla följande lydelse:

»Från utgörande af inkomstbeviljning *frikallas*:

a) staten;

b) kyrkor, akademier och vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk, stipendiefonder, pensionsanstalter, sjuk- och fattigvårdsinrättningar jämte andra fromma stiftelser: för all annan inkomst än den i 8 § 2 mom. b) nämnda;

landsting, hushållningssällskap, städer och andra menigheter: för sådan inkomst, som icke härflutit af rörelse eller yrke;

allmänna hypoteksbanken, allmänna hypotekskassan för Sveriges städer och hypoteksföreningar;

järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare; samt

sparbanker, som afses i lagen af den 29 juli 1892, äfvensom sådana ränte- och kapitalförsäkringsanstalter, som afse att bereda vinst endast åt insättare;

c) medlem af konungaätten: för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital;

d) diplomatiska och konsulära tjänstemän: för en tredjedel af det i desse tjänstemäns löneförmåner ingående ortstillägg;

e) olönad svensk konsul: för annan inkomst än den, han härifrån åtnjutit;

f) främmande makters härvarande beskickningar och konsulat tillhörande personer jämte deras betjäning;

om de icke äro svenska medborgare: för all annan inkomst än

den, som utgjorts af från Sverige uppburen allmän eller enskild pension eller erhållits genom här idkad rörelse:

om de äro svenska medborgare: för den inkomst, de åtnjutit af sin tjänst hos den främmande makten:

- g) utlänning, som här vistas för att idka studier; samt
- h) lappalluogen: för inkomst af rensköttsel.»

*Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)*

Herr Cavalli: Jag har ansett mig böra afgifva reservation mot bevillningsutskottets förslag beträffande § 11 mom. 2, såvidt det gäller beskattning af diplomatiska och konsulära tjänstemän. Deras aflöning utgår under tre olika lönetitlar: lön i egentlig mening, hyresbidrag och ortstillägg. Det är i fråga om beskattningen af detta sistnämnda som jag och en kamrat i utskottet äro skiljaktiga från utskottets majoritet. I detta ortstillägg inbegripas såväl tjänstgöringspenningar som ersättning för de högre lefnadskostnader, hvilka betingas antingen af vederbörande tjänstemäns representativa ställning eller däraf, att de äro hänvisade att bo på extremt dyra orter. Det är således endast i oegentlig mening en aflöning; i själfva verket utgör det endast en ersättning för att hjälpa tjänstemannen att betala den i förhållande till våra villkor exorbitanta hyra, som han måste i en världsmetropol erlägga. Kan det under sådana förhållanden vara rätt att beskatta tjänstemannen för detta och, mina herrar, beskatta honom progressivt? I samma mån som staten måste skrida in med större belopp för att sätta en dylik tjänsteman i stånd att betala sin hyra, och i samma mån som denna hyra således är dyrare, ökas den progressiva beskattningen för tjänstemannen i fråga. Kan det vara rätt och billigt att på sådant sätt beskatta dessa tjänstemän? Mig synes, att fraga kunde vara, huruvida de icke borde åtnjuta skattefrihet för hela den del af aflöningen, som utgör ortstillägg, men jag har funnit mig böra inskränka mig till att yrka skattefrihet för endast en tredjedel af ortstillägget, detta på grund däraf, att åtskilliga andra högre ämbetsmän i vårt land icke få åtnjuta skattefrihet för den del af deras aflöning, som är afsedd till representationskostnader. Jag ställer, för att begagna ett populärt uttryck, kyrkan midt i byn och påyrkar för dessa tjänstemän skattefrihet blott i den mån förhållandena för dem äro skilda från dem, under hvilka andra ämbetsmän lefva.

Jag vill icke i en beskattningsfråga vädja särskildt till de ömma känslorna hos kammarens ledamöter — jag tror i allmänhet att det har sina sidor att, för att begagna ett känt uttryck, lägga poesi i torra finansberättelser. Men om jag afhåller mig från att skatta åt detta i öfrigt mycket förmånliga sätt att deducera, så kan jag väl åtminstone vaga påstå, att dessa tjänstemän äro eller böra vara föremål för vårt intresse i stort sedt mera än kanske andra tjänstemän, utan att jag dock därmed nedsätter dessa andra, något som dock tycks höra till modet för dagen. Dessa våra diplomatiska och konsulära tjänstemän spela för vårt land och dess förhållanden en så stor roll, deras arbete är för oss så viktigt och betydelsefullt, att de ha rätt icke till gracer, men till rättvisa.

Det är därför, mina herrar, som jag tillåter mig till kammaren ställa den anhållan, att kammaren ville afslå bevillningsutskottets

Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)

hemställan och godkänna den af mig afgifna reservationen, i den mån denna skiljer sig från bevillningsutskottets hemställan i det föredragna momentet.

Herr Håkanson: Jag ber till en början att få understryka hvad den ärade reservanten själf sade, att det icke finnes någon dylik undantagsbestämmelse för andra statens tjänstemän som den af honom här ifrågasatta. Jag ser den föreliggande frågan närmast såsom en löneförhöjningsfråga och vill då påminna om att Riksdagen så nyligen som i fjol bestämde nya lönesatser för diplomatiska och konsulära tjänstemän. Det beslutet föregicks här i kammaren af en debatt, men i den nämndes icke ett ord om den angelägenhet, som här kommit på tal. Därför tror jag, att kammaren icke har någon anledning att tänka därpå nu heller. Det är ju icke vanligt, att Riksdagen så snart ändrar ståndpunkt i dylika frågor, och för min del kan jag icke finna något skäl, hvarför det skulle ske i detta fall.

Jag tillåter mig därför yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Cavalli: Jag uppfattade icke riktigt den siste talaren. Sade han icke, att det här skulle vara fråga om att afvika från en princip? Mig veterligen har dock denna fråga aldrig tillföre varit pröfvad. Lönereregleringen, mina herrar, för diplomatiska och konsulära tjänstemän kom till stånd i fjol, och utrikesministern förklarade, redan då han framlade förslaget till densamma, till statsrådsprotokollet, att han önskade erhålla nu ifrågasatt medgifvande i afseende å ifrågasatt tjänstemäns beskattning. Tiden medgaf icke då framläggande af förslag till Riksdagen i detta hänseende, utan aflöningsstaten blef ensamt i och för sig pröfvad. Nu, då af annan anledning framkommit ett förslag till ny bevillningsförordning, har utrikesministern funnit ett öskt tillfälle att ånyo komma fram med denna redan förut berörda skattefrihetsfråga.

Herr Håkanson: Den princip, jag talade om, var endast den, att Riksdagen icke plägar så fort ändra ståndpunkt, och då nu lönestaten för ifrågasatt tjänstemän blifvit så nyligen fastställd som i fjol, kan det icke vara skäl att redan nu vidtaga jämkningar däri. Hvad själfva saken angår, så förvånar det mig, att ett dylikt förslag kan ha framkommit, då ju den här förevarande propositionen afser att bringa reda och rättvisa i beskattningen. Med det syftet öfverensstämmer det väl illa att på detta sätt göra undantag för en godtyckligt vald del af vissa tjänstemäns löneförmåner.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande nu föredragna moment yrkats, dels att densamma skulle godkännas enligt utskottets förslag, dels ock, af herr Cavalli, att momentet skulle erhålla den lydelse, som angifvits i den af honom vid föreliggande paragraf anförda reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande af utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Cavalli* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner 11 § 2 mom. i bevillningsutskottets i punkten 1 af dess betänkande n:o 13 framställda förordningsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, besluter kammaren, att ifrågavarande moment skall erhålla den lydelse, som angifvits i den af herr *Cavalli* vid denna paragraf anförda reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 66.

12 §.

Denna paragraf lydte sålunda:

»*Beskattningsort.*

Skattskyldig taxeras för inkomst af kapital och arbete:

a) patronus ecclesiae: för inkomst af tionde eller ersättning därför: där inkomsten utgått;

b) den, som driver bankrörelse: för inkomst däraf: där rörelsen genom hufvud-, afdelnings- eller kommissionskontor utöfvats;

den, som idkar järnvägsdrift: för inkomst däraf: där kontor och stationer varit belägna;

den, som idkar kanaldrift: för inkomst däraf: där kontor funnits samt å hvarje ort, som af kanalanläggningen berörts;

den, som med hjälp af ledning tillhandahåller vatten eller elektrisk energi: för inkomst däraf: där vattenverk eller kraftstation varit förlagda, där kontor funnits samt där vatten eller elektrisk energi förbrukats;

c) bolag för inkomst af annan rörelse än sådan, hvarom i b) stadgas: å den eller de orter, där bolagets rörelse eller någon hufvudsaklig gren däraf på mera själfständigt sätt eller i afsevärd omfattning drivits; men i fall sådana bestämda orter icke förefunnits, äfvensom för inkomst af kapital: där bolaget har sin styrelse;

d) handlande, fabriksägare samt annan yrkes- och näringsidkare: för inkomst af rörelsen eller yrket: å den eller de orter, där rörelse eller yrke eller någon hufvudsaklig gren däraf på mera själfständigt sätt eller i afsevärd omfattning idkats; dock skola handlande i de städer, hvilka innefatta flera församlingar, för den handelsrörelse de därstädes idkat, äfvensom de skattskyldige, hvilkas rörelse eller yrke utöfvats på flera orter, men endast kortare tid på hvarje ort, taxeras inom den församling, där de äro mantalsskrifna;

e) ägare af fartyg, hvaruti flera hafva del: för inkomst af fartyget: där hufvud- eller korrespondentredaren är mantalsskrifven; eller om sådan ej finnes: där fartyget har sin hemort;

*Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)*

Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)

f) de under konsistoriernas vård eller annan offentlig förvaltning ställda kassor: för den i 8 § 2 mom. b) omförmälda inkomst vid lediga ecklesiastiska sysslor: i den ort, där densamma eljest bort beskattas; g) utrikes boende, här i riket icke mantalsskrifven löntagare: för lön från svenska statsverket: i Stockholms stad och S:t Nikolai församling; samt

h) utrikes boende pensionstagare: för pension från svenska statsverket eller allmän inrättning: där pensionen utbetalats.

För annan inkomst än den här ofvan i denna § omförmälda taxeras skattskyldig: där han är mantalsskrifven; eller om han icke är inom riket mantalsskrifven: där han inom riket hufvudsakligen vistas; eller då sådan ort ej finnes: där inkomsten hufvudsakligen åtnjutits.

Afiden persons inkomst af sådan beskaffenhet, som i nästföregående stycke afses, taxeras: där den aflidne senast varit mantalsskrifven; eller om han icke varit inom riket mantalsskrifven: där han inom riket hufvudsakligen vistats; eller då sådan ort ej finnes: där inkomsten hufvudsakligen åtnjutits.

Vid förevarande paragraf hade herrar *Wester* och *Åkerberg* m. fl. i afgifven reservation hemställt, att paragrafen måtte erhålla följande från utskottets förslag afvikande lydelse:

Skattskyldig taxeras för inkomst af kapital och arbete:

a) patronus	— — — — —	utgått;
b) den, som drifver bankrörelse:	— — — — —	
	— — — — —	kommissionskontor utöfvats;
den, som idkar järnvägsdrift: för inkomst däraf: där bolaget haft hufvudkontor och stationer;		
den, som idkar kanaldrift: för inkomst däraf: där kontor funnits, samt å hvarje ort, som af kanalanläggningen berörts;		
den, som	— — — — —	förbrukats;
c)	— — — — —	
d)	— — — — —	
e)	— — — — —	
f)	— — — — —	
g)	— — — — —	
h)	— — — — —	
För annan	— — — — —	åtnjutits.
Afiden	— — — — —	åtnjutits.

Mom. a).

Godkändes.

Mom. b), afdelningen om beskattning af den, som drifver bankrörelse.

Godkändes.

Mom. b.), afdelningen om beskattning af den, som idkar järnvägsdrift.

Herr Akerberg: Såsom herrarne torde finna, hafva ett par ledamöter af denna kammare och några af Andra Kammarens ledamöter reserverat sig i denna punkt. Själva reservationen rör icke så mycket denna paragraf som icke mer en annan paragraf, som förekommer längre fram, men ifall reservanternas åsikt skulle godkännas, måste äfven denna paragraf ändras, hvarför jag jag har ansett lämpligt att nu begära ordet och påpeka de skäl, som reservanterna haft för sitt yrkande.

Herrarne torde finna, att bevillningsutskottet har föreslagit, att i afseende på järnvägsbeskattning skall tio procent af inkomsten taxeras i den eller de orter, där järnvägen nästföregående är haft förvaltningskontor, samt att detta belopp skall, där orterna äro flera, fördelas dem emellan efter den grund, taxeringsmännen finna skälig.

Finansdepartementet hade tillkallat sakkunniga för att biträda vid utredningen af denna fråga, och en redogörelse för detta har förut vid riksdagens början utdelats till kammarens ledamöter. Dessa sakkunniga föreslogo emellertid en annan fördelningsgrund. De föreslogo nämligen, att endast fem procent af järnvägens inkomst skall taxeras i den ort, där nästföregående är hufvudkontoret var beläget. Det är denna princip, som reservanterna ansett vara lämpligast, och det beror därpå, att man ansett, att fem procent bör vara tillräckligt att erhålla för den ort, där hufvudkontoret är beläget. Man bör betänka, att den ort, där hufvudkontoret är beläget, har äfven fördel i beskattningshänseende af den personal, som är anställd vid hufvudkontoret.

Dessutom skulle ett antagande af reservanternas förslag medföra en annan ganska stor fördel. Vi hafva nu från regeringen fått detta förslag till bevillningsförordning, hvilket förslag jag för min del och de flesta med mig ause medföra stor reda i våra beskattningsförhållanden; men skulle nu utskottets förslag i den föredragna paragrafen antagas, är det nog fara för att det blefve en massa strider mellan dessa orter, där kontoren äro belägna, om hur fördelningen af de tio procenten skulle ske. De skola fördelas mellan kontoren »efter taxeringsmännens skön». Ja, det blir sannerligen en »skön» öfverenskommelse mellan dessa, fruktar jag. Om man antager, att en järnväg har tre kontor, så vill nog den ort, hvart hvar och ett af dessa är beläget, ha det mesta möjliga och föreslår t. ex. 50 % hvar och ett för sig. Det blir 150 %, och då måste i alla fall taxeringsmyndigheterna skilja mellan dem. Skulle däremot reservationen antagas, då blir hela saken ganska enkel. Det blir ingen strid, och man slipper klagomålen.

Jag skall nu be att få påpeka för kammaren, att det kan tyckas, att vår reservation är inkonsekvent, då vi yrkat, att förslaget endast skulle gälla järnvägs drift. Detta är dock icke vår mening, utan, såsom herrarne torde finna af motiveringen till reservationen, äiser vårt förslag äfven kanaldrift, men till följd af förhållanden, som det icke stått i reservanternas makt att öfvervinna, hafva vi fatt inskränka oss för närvarande att i vår reservation endast beröra paragrafen om järnvägs drift, men därför skola icke herrarne tro, att vi icke haft vår uppmärksamhet riktad på kanaldriften. Kommer reservanternas förslag att antagas beträffande järnvägs drift, skall jag, i öfverensstämmelse med den P. M., som blifvit utdelad bland kammarens ledamöter, be att få yrka, att samma princip måtte komma att tillämpas vid kanaldrift.

Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)

Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)

Jag skall därför nu be att få yrka, att denna punkt måtte erhålla följande lydelse: »den, som idkar järnvägsdrift: för inkomst däraf: där bolaget haft hufvudkontor och stationer». Om detta mitt yrkande godkännes, skall jag, då vi komma till 3 § af instruktionen för taxeringsmyndigheterna, framställa yrkande om hvad reservationen i den delen afser.

Herr Cavalli: Det kan icke nekas, att det förslag, som reservanternas framlagt, har en förtjänst, jämfördt med utskottets, och det är, att det är enkelt i tillämpningen, men det syndar i en annan riktning, och det vida betänkligare; det är däri att det icke är rättvist. Skillnaden mellan utskottets och reservanternas mening är den, att utskottet vill, att järnvägsdrift skall beskattas, där järnvägsförvaltningen har alla sina förvaltningskontor, under det reservanternas säga: endast där hufvudkontoret ligger. Finnes det någon rättvisa däri, finnes det något fog för att inkomst endast skall beskattas, där hufvudkontoret är? Nej, och det därför att en järnvägs beskattningsbara inkomst träder fram, först sedan från bruttointkomsten frändragits de utgifter, för hvilka bolaget i beskattningshänseende har rätt att göra afdrag. I den mån de vid de olika kontoren anställda tjänstemännen sköta förvaltningen väl, göra upphandlingar klokt, vidtagna åtgärder, som minska järnvägsbolagets utgifter, är det klart, att bolagets behållning i sin helhet varder större, d. v. s. utgifterna blifva mindre och till följd däraf den beskattningsbara inkomsten större. Då är det en enkel gärd af rättvisa, att denna inkomst fördelas på de kontor, där denna förvaltning skötts.

Nu säger man: hufvudkontoret har hela förvaltningen; det är det som bestämmer allt, och därför skall skatten påföras där och tillkomma den kommunen. Det är alldeles oriktigt. Det finnes kontor, som järnvägsbolag hafva på andra orter än där hufvudkontoret är beläget och där man gör viktiga uppköp, vidtager viktiga förvaltningsåtgärder, åtgärder hvilka naturligtvis medföra, om de skötas väl, minskade utgifter, men om de skötas illa, ökade utgifter. Det är klart, att kontorsförvaltningen där, dess insats i arbetet för järnvägens förvaltning inverkar på inkomsten i dess helhet, och då är det också rätt, att en dylik inkomst beskattas på de ställen, där förvaltningskontoren finnas.

Nu säger den siste talaren, att det är svart att fördela inkomsten. Det är en olycka med hela den direkta beskattningen, att den hvarken är enkel eller lättfattlig; den är i allmänhet rätt svår och krånglig, men jag påstår bestämt och påkallar därvid kammarens uppmärksamhet, att den princip, som reservanternas här framhallit, är stridande mot de bestämmelser, som gälla beskattning af rörelse. Bevillningsförordningen stadgar, att rörelse eller yrke skall beskattas å den eller de orter, där rörelsen eller yrket eller någon hufvudsaklig gren däraf på mera själfständigt sätt eller i afsevärd omfattning idkas. Nu vill man för järnvägsbolag göra en afvikelse, som står i strid med denna princip. Finnes det något fog för detta? Intet annat än enkelheten. Men, mina herrar, vi böra komma i häg, att beskattningsslagsstiftningen bör söka undvika att, såsom man i beskattningstekniskt hänseende säger, vara »rå». Det får den icke vara, den bör vara smidig och anpassa sig efter förhållandena. Att detta kan vara svårt och besvärligt,

far icke leda till ett brott mot principen. Den princip, som Kungl. Maj:t lagt fram och bevillningsutskottet har accepterat, har framkommit efter en mycket sorgfällig och omsorgsfull utredning inom kammarrätten, och jag beklagar, att dess president är af sjukdom hindrad att närvara här i dag. Han skulle bättre än jag varit i tillfälle att klargöra rättmätigheten och riktigheten af det framlagda förslaget, till hvilket jag yrkar bifall.

*Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)*

Herr Wester: Innan jag ingår i bemötande af hvad bevillningsutskottets ärade ordförande sagt, nödgas jag lämna en redogörelse öfver frågans föregående behandling och utredning.

Såsom herrarne behagade finna, har denna fråga under många år, särskildt i fråga om taxering, af kanal- och järnvägsdrift, varit föremål för Riksdagens behandling. Många och stora olägenheter förefinnas med afseende på denna taxering och man har icke, hvarken inom bevillningsutskottet eller Riksdagen, kunnat komma till något resultat. Finansdepartementet tillkallade då sakkunniga personer, som ägnade denna fråga den mest ingående och sakrika utredning. Dessa sakkunniga hafva därvid fäst sig vid svårigheterna att taxera en järnväg, som går igenom många taxeringsdistrikt och många län — 4 å 5 stycken — och som således har att göra med pröfningsnämnder i alla dessa olika län. Det ansågs därför vara nödvändigt, att få i själfva förordningen lagfästade principen och grunden för järnvägs- och kanaldrifts taxering. Detta har varit de sakkunniges uppgift, och de hafva i sådant hänseende lyckats att alldeles fullständigt lösa frågan i dess helhet. De hafva i själfva förordningen intagit de bestämmelser, som skulle gälla för taxering af dessa trafikleder, och om detta förslag voro de sakkunniga eniga. Men när frågan sedan kom till kammarrätten för att där bedömas, då säger kammarrätten helt enkelt: vi kunna godkänna förslaget i öfrigt med undantag af taxeringen af hufvudkontoret. Kammarrätten ansåg nämligen, att icke endast hufvudkontoret utan äfven öfriga kontor skola beskattas, och finner därför lämpligt anslå 10 procent af nettointkomsten att fördelas dem emellan. Men i och med detsamma som man lösrycker detta, kommer man in på samma tvistiga förhållanden som förut. Kontoren ligga inom olika taxeringsdistrikt, och därmed är man inne på det besvärliga förhållandet, att järnvägen har att i taxeringshänseende bevaka sin rätt inom olika län. Nu säger bevillningsutskottets ordförande, att taxering endast af hufvudkontoret icke är rättvist. Jag undrar det! Jag undrar, om det någonsin satts i fråga, att förvaltningskontor vid järnvägar skola skatta för inkomst. De hafva faktiskt icke någon beskattningsbar inkomst, och därför lägger man skatten på hufvudkontoret, därifrån den ekonomiska ledningen utgår. Hvad äro egentligen förvaltningskontoren? Kanbända har järnvägen en maskinverkstad på ett håll, en reparationsverkstad på ett annat, eller kanske ett större materialförråd. Om det då finnes förvaltningskontor där, är det då rimligt att förstöra hela taxeringen för att dessa kontor, som i verkligheten ingen inkomst hafva, skola skatta för inkomst?

Vidare sade bevillningsutskottets ordförande, att detta står i strid mot gällande bevillningsförordning. Nej, det står icke i strid mot

Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)

12 §; emedan det icke finnes någon inkomst där att taxera, kan man icke tala om att man taxerar i strid mot gällande bevillningsförordning. Jag ber herrarne fästa särskild uppmärksamhet vid detta. Om jag icke hade de sakkunniges enhälliga uttalande att stödja mig på, hade jag icke vågat upptaga kammarens tid; men när man noggrant studerar frågan, finner man, att man genom att antaga det af de sakkunnige utarbetade och af reservanterna förordade förslaget kommer till den enhetlighet, den ordning och reda i afseende på beskattning af järnväg, som i många år varit ett efterlängtadt mål. Om man däremot tager dessa förvaltningskontor, blir det ständiga tvister om huru mycket hvarje kontor skall taxeras för inkomster, som det verkligen icke har, och det komme att förrycka den ledande principen i de sakkunniges förslag.

Jag ber därför att få förena mig i herr Åkerbergs yrkande på bifall till reservanternas förslag.

Herr Cavalli: Jag ber om ursäkt, att jag uppträder ånyo, men jag måste klara en punkt, beträffande hvilken den siste ärade talaren försökte att grumla uppfattningen.

Han slog fast med styrka, att dessa förvaltningskontor icke lämna bolaget någon inkomst, men det är just däri felslutet ligger. Genom deras verksamhet, genom deras förståndiga inköp, deras sätt att anordna reparationer m. m. minskas, såsom jag redan framhållit, utgifterna, och i följd af minskade utgifter, för hvilka bolaget är berättigadt att åtnjuta afdrag, ökas den beskattningsbara inkomsten. Alltså: de bidra till den beskattningsbara inkomsten.

Nu återopas de sakkunniges yttrande och deras mening. Jag vill icke bestrida de sakkunniges — däraf två äro järnvägsdirektörer — auktoritet. Dessa herrar hafva naturligtvis sagt hvad som från *järnvägssynpunkt* är lämpligt och tjänligt; men ingen har begärt, att de skola vara sakkunniga i beskattningshänseende. Sådan sakkunskap besitter kammarrätten. Kammarrätten har ur beskattningssynpunkt kritiserat de sakkunniges förslag och lagt fram ett förslag, som Kungl. Maj:t gillat och bevillningsutskottet tillstyrkt.

Den siste ärade talaren sade, att vi länge längtat efter det förslag, som i reservationen upptagits, och att det var ett enkelt och klart förslag. Ja, det är nog bra. Men då denna enkelhet icke står i öfverensstämmelse med de grunder, som äro gällande för en rättvis beskattning, få vi försöka reda oss med svårigheterna; de äro icke värre än att de kunna öfvervinnas. I detta fall få vi komma ihåg, att de, som blifva utsatta för dessa svårigheter, icke äro något småfolk. Det är stora bolag, som till sitt förfogande hafva direktörer och juridiskt bildade personer för handhafvande af deras angelägenheter. Det kan således icke vålla dem allt för stora olägenheter.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wallenberg: Om jag förstått denna lag rätt, är meningen därmed att införa förenklingar i vårt skatteväsen, och särskildt hvad denna fråga beträffar, har jag förstått det så, att Kungl. Maj:ts förslag går ut på att undvika de ändlösa tvister, som brukat uppstå i fråga

om järnvägars beskattningsbara inkomster. Vid en järnväg — jag behöfver icke nämna speciellt hvilken — har förhållandet varit sådant, att icke något är gått, utan att man varit nödsakad att öfverklaga de af de särskilda beskattningsmyndigheterna påförda taxeringarna. Järnvägen vinner i regel, efter så och så många år, efter att hafva fullföljt sina besvär hos Kungl. Maj:t, men icke förty fortsätta myndigheterna att äsätta oriktiga taxeringar, och processerna fortgå. Nu hade jag hoppats, att genom Kungl. Maj:ts förslag sådant skulle kunna förekommas. Ty undvikandet af alla dessa besvär och allt det arbete för myndigheterna, som förorsakas genom sådant förfarande, är för mig en besparing, som jag finner väl värd att taga vara på. Kungl. Maj:t har därför föreslagit införande af en ny princip, nämligen att inkomsten för hvarje station skall utgå efter trafikvärdet: uppgifter därom skola lämnas af järnvägarna, då man blefve fri från tvister om hufvudstolen af inkomsterna, som skola beskattas för hvarje station. Men Kungl. Maj:t har äfven infört ett annat moment, nämligen att för en järnväg i dess helhet 10 procent af inkomsten skall taxeras i den eller de orter, där järnvägen har förvaltningskontor, samt att detta belopp skall fördelas af taxeringsmyndigheter på de olika förvaltningskontoren. Hvad man i detta fall menar med »förvaltningskontor» har jag icke riktigt klart för mig; det torde också kunna blifva föremål för tvist. Reservanterna hafva funnit, att, om förändringen skall vara en förbättring, borde den genomföras helt och hållet, och föreslå därför att taga bort taxeringsmyndigheternas rätt att dividera dessa 10 procent och att således taga bort en anledning till fortsatta processer, samt föreslå i stället, att 5 procent skulle taxeras i den ort, där hufvudkontoret vore beläget.

Då jag, såsom nämndt, för min del har ansett, att det man åsyftade med denna lag var att undvika tvister och processer, ansluter jag mig till reservanternas förslag och yrkar bifall till detsamma.

Herr Cavalli: Ännu några ord! Den siste ärade talaren har fullkomligt missförstått syftet med denna förordning. Den har icke tillkommit för att besvär och klagomål skola kunna undvikas, utan för att skipa rättvisa i beskattningen, i detta afseende särskildt mellan kommunerna. Den siste ärade talaren ansåg, att förordningen borde medföra minskning i anförda besvär samt i arbetet för pröfningen af dessa besvär, en besparing som vore värd att taga vara på. Det är nog bra. Men hvem skall betala värdet af denna besparing? Jo, det skulle de kommuner, som icke få den skatt, hvartill de rättvisligen äro berättigade. Det är i sådant hänseende, det förslag, reservanterna framlagt, strider emot förordningens anda, och det är därför jag här kämpar emot reservanternas och för utskottets förslag.

Herr Wester: Det är alldeles oriktigt att, såsom min högt ärade vän, ordföranden i bevillningsutskottet, här säger, att man icke skapat denna förändring i förordningen för undvikande af tvister. Jo, den har just tillkommit för att förebygga de många besvär, som i detta fall skulle förekomma och som hafva i många år förekommit med afseende å järnvägarnas beskattning. Nu säger vidare bevillningsut-

Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)

skottets ärade ordförande, att de svårigheter, som uppstå härvid, träffa icke småfolket, utan stora bolag, och det gjorde således ingenting, att svårigheter vållades genom tvistigheterna rörande deras beskattning. Den tolkningen kan jag för min del icke gilla. Svårigheterna skola undanröjas, vare sig de träffa små eller stora bolag; — jag yrkar bifall till reservationen.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att i afseende på nu föreliggande afdelning af mom. b) yrkats, dels att utskottets förslag skulle godkännas, dels ock att ifrågavarande afdelning skulle erhålla den lydelse, som angifvits i den af herrar Wester och Åkerberg med flera vid förevarande paragraf anförda reservation.

Sedermere framställde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande af det förslag, som innefattades i reservationen, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Cavalli* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 12 § mom. b) afdelningen om beskattning af den, som idkar järnvägsdrift, i bevillningsutskottets i punkten 1 af dess betänkande n:o 13 framställda förordningsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, besluter kammaren, att ifrågavarande afdelning skall erhålla den lydelse, som angifvits i den af herrar Wester och Åkerberg med flera vid denna paragraf anförda reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 49.

Återstående delar af 12 §.

Godkändes.

13—28 §§ jämte därtill hörande öfverskrifter.

Godkändes.

29 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Hvarje kommun skall i allmänhet utgöra ett taxeringsdistrikt. I Stockholm äger öfverståthållarämbetet att bestämma antalet af de

taxeringsnämnder, som där skola tillsättas, samt det distrikt, hvarje taxeringsnämnd skall omfatta. För annan stad, hvarst flera taxeringsnämnder erfordras, äger Kungl. Maj:ts befallningshafvande att, efter magistratens hörande, bestämma taxeringsnämndernas antal och taxeringsdistrikten. På landet må Kungl. Maj:ts befallningshafvande fördela större kommuner i två eller flera taxeringsdistrikt äfvensom förena två eller flera mindre kommuner till ett taxeringsdistrikt.

*Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)*

Grefve Lewenhaupt: Vid 1905 års riksdag väckte jag en motion, som hade till ändamål att fästa uppmärksamheten på, att, för vinnande af jämhet i taxeringen särskildt af fast egendom på landet, nog vore nödvändigt att söka få till stånd så beskaffade berednings- och taxeringsnämnder, att de kunde bli i tillfälle att rätt afväga de egendomsvärden, som de skola uppskatta, äfvensom förändringar i taxeringsmyndigheternas arbetssätt. Vi hafva nu fått en ny bevillningsförordning, och i dess 29 § heter det: »hvarje kommun skall i allmänhet utgöra ett taxeringsdistrikt». För två år sedan fäste jag kammarens uppmärksamhet på en af orsakerna hvarför fastigheter på landet äro så ojämnt taxerade, nämligen den, att distrikten äro mycket små, atminstone i de gamla odalbygderna, där kommunernas invånarantal i allmänhet växlar mellan 500 och 1,500 invånare. För mitt påstående att dessa värden äro mycket ojämma och på sina orter ovanligt låga, skall jag bedja få andraga bevis. Här yttrades år 1905 angående den saken af en ledamot på kronobergsbänken: I Halland och på Öland äro såsom bekant taxeringsvärdena så låga, att, då därvarande hemmansägare söka lån inom den hypoteksförening, de tillhöra, anställes vanligen en särskild hypoteksvärdering, hvars resultat i regel är sådant, att hypotekslån där kunna lämnas till belopp i närheten af taxeringsvärdet, medan inom andra delar af hypoteksföreningens verksamhetsfält lånen erhållas inom halfta taxeringsvärdet. Detta faktum, som af den ärade talaren konstaterades, har icke blifvit vederlagdt. På atskilliga andra ställen i vårt land skall man vid granskning finna, att arrendebeloppet kunna utgå med 4 procent af taxeringsvärdet, då däremot på andra orter taxeringsvärdena äro så låga, att arrendebeloppet utgår med fullt 6 procent på taxeringsvärdet. Det synes mig därför såsom en mycket väsentlig sak och nödvändigt kräfvat, att en grundlig revision genomfördes vid taxering af fast egendom på landet. Jag påpekar nu såsom år 1905, att ett sätt att komma till den jämnare taxeringen vore att försöka få distrikten något större, så att de icke, såsom nu är fallet, i regeln utgjordes hvart och ett af en mindre kommun. Alla dem, som i likhet med mig haft göra med taxering af fastighet å landet, veta till fullo, att personer, som inväljas i bevillningsberedningar eller taxeringsnämnder från samma kommun, i allmänhet hafva stor benägenhet att icke vilja rubba taxeringen af egendom, hellre nedsätta än öka den, detta af grannhänyn, och detta är en ganska väsentlig orsak, hvarför rubbning i ena eller andra fallet är svår att genomföra. Nu beror mycket på, huru Konungens befallningshafvande i de olika länen sköter saken. Är denna myndighet i tillfälle att skaffa energiska och sakkunniga ordförande i de olika nämnderna, kan mycket vinnas, men lyckas icke detta för Konungens befallningshafvande och kan han icke

Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)

få ordförande i bevillningsberedningarna, hvilka med tillgängligt material åstadkomma jämn taxering, blir allt detsamma som förut. Nu hade jag hoppats, att detta nya förslag skulle härvidlag försökt några förändringar, möjligen att genomföra, på det sätt t. ex. att, då nu bevillningsberedningarna bortfalla, åtminstone något minimum bestämdes för taxeringsdistriktens storlek. Något sådant stadgande gifves dock icke i denna paragraf, där det heter: »på landet må Kungl. Maj:ts befallningshafvande fördela större kommuner i två eller flera taxeringsdistrikt äfvensom förena två eller flera mindre kommuner till ett taxeringsdistrikt». Det finnes således icke någon hållbar princip gifven, hvarefter Konungens befallningshafvande kunde gå; den gamla principen med mycket små distrikt torde därför komma att tillämpas. Vill man verkligen komma till en så beskaffad reform som den, hvars nödvändighet jag påpekade 1905 och nu ytterligare understryker, måste naturligtvis skatteväsendets tillämpning skärpas på ett sätt, som gifver tillfredsställande resultat. Herrarne veta alla, sedan vi nu fått inkomstskatten, af hvilken väsentlig vikt det är, icke allenast att taxeringsvärdena blifva likformiga inom distriktet och länet, utan att vi få en verkligt rättvis uppskattning öfver landet i dess helhet. Det finnes naturligtvis då ingen annan utväg än att fästa Kungl. Maj:ts regeringens uppmärksamhet därpå att i detta afseende mycket i hela vårt skatteväsende är försummadt och behöfver ändras.

Jag har velat yttra detta till protokollet för att icke hafva försummat tillfället att för kammaren framhålla huru viktigt det är att våra skatteförhållanden ordnas så, att taxeringsvärdena bli rätt afvägda och att alla fel och orättvisor bli rättade.

Jag tilltror mig icke att på stående fot kunna omformulera denna lag så, att den på ett tillfredsställande sätt återger hvad jag åsyftar, och på grund häraf måste jag afstå från något yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes nu föredragna paragraf.

30—34 §§.

Godkändes.

35 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

Till taxeringsnämndens ordförande skall å landet häradsskrifvaren och i stad, utom Stockholm, vederbörande tjänsteman senast den 15 mars, vid bot af tre kronor för hvarje öfverskjutande dag, hafva aflämnat på mantalslängden för nästföregående år grundade, enligt fastställda formulär uppställda längder, upptagande samtliga inom taxeringsdistriktet belägna fastigheter, å hvilka jämlikt 5 § särskilda taxeringsvärden skola sättas, äfvensom fastigheternas ägare eller i fall, som i 2 § sägs, deras innehafvare. Dessutom böra vid samma tillfälle till taxeringsnämndens ordförande aflämnas tillräckligt antal tryckta blanketter till taxeringslängden öfver inkomstbevillningen, uti hvilken enligt fastställt formulär uppgjorda längd taxeringsnämnden införer alla

de personer, som nämnden anser skyldiga att dylik bevilning inom distriktet erlägga. I stad böra taxeringsnämnderna till dessa längders upprättande och kompletterande åtnjuta nödigt biträde af vederbörande uppboords- eller annan därtill utsedd tjänsteman.

*Förslag till
bevilnings-
förorordning.
(Forts.)*

Före januari månads utgång skola till taxeringsnämndens ordförande aflämnas, på landet af kommunalstämmas ordförande och i stad. utom Stockholm, genom magistratens försorg, de i 39 § 4 mom. och 50 § 3 mom. omförmälda afskrifter af taxeringslängder och pröfningsnämndens särskilda längder för nästföregående år.

I öfverensstämmelse med den för taxeringsmyndigheterna utfärdade särskilda instruktion och under tillämpning af de i denna förordning stadgade grunder åligger det taxeringsnämnden att bestämma och uti taxeringslängderna införa det fastighetsvärde och det inkomstbelopp, för hvilket bevilning skall inom taxeringsdistriktet påföras hvarje skattskyldig, med iakttagande därvid, att uppskattad inkomst af rörelse, yrke eller eljest upptages på sätt bilagda formulär n:o 5 utvisar; och bör taxeringsnämnden därvid följa den inom samma ort senast upprättade mantalslängd, hvilken för sådant ändamål skall, sedan densamma blifvit i föreskrifven tid och ordning granskad, jämte alla därtill hörande uppgifter och handlingar senast den 15 mars tillställas ordföranden i ortens taxeringsnämnd.

Taxeringslängderna underskrifvas af taxeringsnämndens ordförande och ledamöter.

Finnes inom distriktet municipalsambälle, skola de inom detta samhälle förekommande fastighetsvärden och inkomstbelopp i längderna särskildt angifvas och sammanföras. Om af fastighet endast en del faller inom municipalsamhällets område, skall i anteckningskolumnen anmärkas, huru stor del af fastighetens hela värde belöper å sagda del af fastigheten.

Herr von Mentzer: Såsom herrarne torde hafva iakttagit, förekommer i en af de större dagliga tidningarna för i dag en uppgift, att häradsskrifvarne varit samlade och därvid afsändt en skrivelse: denna har utdelats i kammaren och just i detta ögonblick kommit i min hand. Uti skrifvelsen framhålles bland annat »det hart när omöjliga i att på den af Riksdagens bevilningsutskott föreslagna tiden, eller före den 15 mars, tillskrifva och expediera taxeringslängder för fast egendom, grundade på senaste mantalslängder». Då det är häradsskrifvarne, som väsentligen hafva att verkställa de åtgärder, som här äro i fråga, synes det mig vara tillbörligt att allt afseende fästes vid hvad de framfört, och då denna skrivelse kommit så sent fram, att utskottet icke varit i tillfälle att taga förhållandena i särskildt öfvervägande, undrar jag, huruvida det icke vore lämpligt att utskottet erhöle ett sådant tillfälle. Det torde vara så mycket mer nödvändigt, som häradsskrifvarnes invändning inskränker sig icke till ofvannämnda utan gäller äfven öfriga tidsbestämmelser, som förekomma i detta förslag. För att visa, huru nödvändigt det är att i allmänhet dessa frågor angående tidsbestämmelserna komma under ny, särskild pröfning, tillåter jag mig fästa uppmärksamheten vid föreskriften om att pröfningsnämnderna skola i landsbygden hafva afslutat sina arbeten den

Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)

10 augusti; inom tre veckor därefter skola taxeringshandlingarna öfversändas till häradsskrifvarne, det vill säga senast den 31 augusti. Nu är postgången på landet i vissa trakter, efter hvad det sagts mig, så långsam, att handlingarna icke skulle hinna fram förr än den 6 september. Hvad skola då häradsskrifvarne göra med dessa handlingar? Jo, de äro skyldiga att redan den 8 september icke blott öfversända afskrifter af handlingarna utan rent af tillställa kommunalstämmornas ordförande de handlingar, som dessa hafva att mottaga. Detta är, såsom man med ringaste eftertanke finner, absolut omöjligt i vissa fall. Sålunda finnes här, enligt min föreställning, en punkt i fråga om tidsbestämmelserna, som med allt skäl bör ändras. Då en så viktig och afgörande punkt som denna kräver ändring, finner jag att saken i dess helhet rörande dessa tidsbestämmelser bör tagas i nytt, särskildt öfvervägande och yrkar därför, herr greve och talman, att den föredragna paragrafen måtte återremitteras.

Herr Cavalli: Vi äro såsom ledamöter i kammaren icke ovana vid att åtskilliga framställningar läggas på våra pulpeter från personer, som kunna vara intresserade i det lagstiftningsarbete Riksdagen företar, men rätt sällan inträffar det så lyckligt, som här varit fallet för den siste ärade talaren, att en framställning kommit fram just i samma stund, den behöfts. Jag fick den också på samma gång som han. Han var så god och upplyste om hvad det var för en promemoria, som vaktmästaren stack i min hand. Jag skall om denna promemorias aflämnande i denna stund och hvad därmed sammanhänger be att få säga några ord.

Jag undrar, om det icke vore lyckligare ur mer än ett hänseende, därest tjänstemän vände sig till regeringen, och regeringen framlade saken i fråga inför Riksdagen, om den fäste afseende vid deras önskemål. Jag tror det är ägnadt att väcka uppmärksamhet, att denna promemoria delas ut först i dag, då den kungl. propositionen utdelades den 20 februari, samt utskottet i detta förslag i de af herr von Mentzer angifna delarna icke gjort någon som helst ändring. Detta om den formella sidan. Jag öfvergår nu till realiteten.

Vid den proposition, om hvilken jag talar, n:o 47, var, då den öfverlämnades till Riksdagen, fogad en bilaga, underskrifven af en landskamrerare, en kronofogde, två häradsskrifvare och en kronokassör, i hvilken dessa landtstatstjänstemän tillstyrka de tidsbestämmelser Kungl. Maj:t föreslagit och bevillningsutskottet nu för sin del tillstyrker. Hvad vilja nu då dessa protesterande herrar, eller rättare, hvad vill den siste ärade talaren, att man skall göra mer? Man tillkallar sakkunnige personer. Jag förmodar att regeringen träffar sitt val med omsorg. Jag känner dessa herrar, och jag kan beteckna dem såsom mycket skickliga landtstatstjänstemän. Hvad vill den ärade talaren, att regeringen skall göra mer? Herr von Mentzer sade, att han fann det för häradsskrifvarne *absolut omöjligt* att på bestämd tid verkställa vissa åligganden, som enligt den nya ordningen skulle tillkomma dem. Det gläder mig, att han begagnade ett så tungt ord, ty det är klart att hans bevisning därmed faller; den som bevisar för mycket, bevisar intet. Men det kan väl hända, och det har så att säga legat på bott-

nen vid framkomsten af denna förordning, att för vissa landtstatstjänstemän skulle beredas ersättning till skrifbiträden i vissa fall, och jag antager, att landtstatens löneroglering måste förekomma vid nästa riksdag samt att, i den mån det behöfves, däri skall finnas upptagen ersättning för ökade göromål, hvilken ersättning skulle komma att utgå samtidigt med denna förordnings tillämpning. Jag har haft någon erfarenhet i dessa ting och jag har sökt suppleras min bristande erfarenhet under de senare åren genom att inhämta underrättelse af personer, som sysselsatt sig med dem, och till hvilkas skicklighet och omdöme jag har förtroende; dessa hafva för mig förklarat, att de icke här se någon omöjlighet. Att i vissa fogderier kunna visa sig svårigheter, kan jag medgifva. liksom jag redan medgifvit, att anslag kan erfordras för beredande af ersättning till skrifbiträden för häradskrifvarne, men, mina herrar, låt detta vara detta och gif icke saken större räckvidd.

*Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)*

Vilja statsmakterna besluta en reform, måste de därtill vara berättigade, och reformen skall då genomföras, äfven om den tjänstemannaklass, som har att verkställa reformen, kan finna det svårt och besvärligt. Regeringen är skyldig och regeringen underlåter helt visst icke sin skyldighet att tillse, att dessa tjänstemän få den tillökning i löneförmåner, ersättning för skrifbiträden och dylikt, som på grund af reformen erfordras. Finge tjänstemäns förklaranden i dylika fall vara afgörande, så vore det ju att helt vända upp och ned på frågan om hvem det tillkommer att fatta beslut. Såsom sagdt är, jag måste sätta större tillit till det förslag, som regeringen framlagt efter noggrann pröfning, efter att hafva hört personer, som äga sakkännedom och afgifvit sitt yttrande under ansvar, än till en sådan promemoria, som jag i dag fått mottaga. Men jag är i tillfälle att meddela en liten interiör, som ställer frågan, för mig åtminstone, i något egendomlig dager. Såsom ordförande i bevillningsutskottet har jag den 25 februari mottagit en skrift från häradskrifvare i två län, hvori de framställt önskemål med hänsyn till den kungl. propositionen i fråga. Denna var således för dessa herrar känd den 25 februari, och de yrka i sin skrift på en liten ändring i 53 § 2 mon. i fråga om vissa afskrifter af taxeringslängderna. De hade sålunda tagit del af propositionen och de funno icke mer att anmärka, såvidt jag kunnat finna, än att bevillningsutskottet borde göra en betydelselös ändring i 53 §. En af dessa herrar har sedan under de senaste dagarna uppsökt riksdagsmän samt därvid förklarat, att det vore omöjligt att verkställa reformen i fråga. Jag ber, att man ville i detta fall låta den, som har ansvaret, vara ansvarig. Regeringen är ansvarig för, huru dessa tjänstemän skola utföra sina åligganden, och för de åtgärder som kunna behöfvas för att underlätta fullgörandet af det uppdrag, hvilket den lagstiftande makten kan ålägga dem. — Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr von Mentzer: Bevillningsutskottets ärade ordförande påpekade först, att det skulle vara något oegentligt, att häradskrifvarne hafva på detta sätt uppträdt. Det lämnar jag därhän, huruvida det i formellt hänseende kan vara något att anmärka däremot. Men under

*Förslag till
bevillnings-
förordning.*
(Forts.)

alla förhållanden synes mig sak alltid vara mer än form. Och saken är den, att på ena sidan stå här fyra landtstatstjänstemän och bland dem två häradsskrifvare, som varit särskildt tillkallade och som hafva uttalat sig på visst sätt, och på den andra sidan, efter uppgift, Sveriges samtliga häradsskrifvare, som göra en vördsam hemställan till Riksdagen att iakttaga något, som möjliggör för dem att utföra sitt arbete. Jag tycker, att det icke vore olämpligt, om det visades dem, som skola utföra detta arbete, den hänsyn, att man toge i särskildt skärskådande hvad de i grupp säga.

Vidare menade bevillningsutskottets ordförande, att jag bevisat för mycket med dessa af mig särskildt påpekade punkter. Det öfverlämnar jag åt herrarne själfva att bedöma. Jag för min del vidblir, att jag icke bevisat för mycket med det jag sade. Uti ifrågavarande afseende är det omöjligt för en häradsskrifvare att fullgöra hvad det föreliggande förslaget ålägger honom.

Jag vidblir mitt yrkande på återremiss.

Hans excellens herr statsministern Lindman: Efter det yttrande, som i denna fråga blifvit afgifvet af ordföranden i bevillningsutskottet, kan det ju synas i viss mån öfverflödigt, att jag yttrar mig i saken. På grund af innehållet i den skrift, som här i dag framkommit från häradsskrifvarne, anser jag mig emellertid både pliktig och berättigad att yttra mig, äfven om jag därigenom skulle komma att till viss del upprepa något af det, som herr Cavalli nyss har sagt.

Jag kan för min del icke finna annat, än att det är något olämpligt att, då Kungl. Maj:ts proposition är ungefär två månader gammal, och då det hade varit tillfälle för dessa tjänstemän, som här är fråga om, nämligen häradsskrifvarne, att taga del af denna proposition långt innan den kom att blifva behandlad i bevillningsutskottet, nu samlas strax innan frågan skall i Riksdagen afgöras och uttala en mening om, att det är rent omöjligt för dem att kunna sköta sin tjänst vid tillämpning af det förslag, som här af Kungl. Maj:t blifvit afgifvet. Till mig kommo dessa herrar i dag på morgonen en timme och tjugo minuter innan debatten i kammaren började. Då först blef deras uttalande bekant för mig. Finansministern är tyvärr sjuk. Honom hade de sökt i går kväll, men icke kunnat råka honom.

Jag måste pointera, att vid uppgörande af grunderna för förslaget, såsom redan förut är nämndt, två häradsskrifvare varit tillkallade. Dessa jämte andra landtstatstjänstemän hafva utarbetat och godkänt den i förslaget följda ordning för bland annat det arbete, som enligt författningsförslaget skulle åligga häradsskrifvare, samt också uttryckligen förklarar, att arbetsordningen under vissa förutsättningar, som jämväl iakttagits, går an att tillämpa. De myndigheter, som äro hörda, hafva icke heller haft något att erinra mot arbetsordningen, och slutligen anser Kungl. Maj:t, att saken kan ordnas på det sätt, som här är föreslaget. Det torde väl ej vara lämpligt, att Riksdagen nu låter dessa tjänstemän själfva bestämma, huruvida de skola få något mer att göra, än hvad de hafva förut. Det är väl statsmakterna, som bestämma den saken, och icke häradsskrifvarne.

För öfrigt vill jag icke underlåta att nämna, att, då jag i dag sam-

talade en stund med den härads-skrifvare, som på detta tryckta papper står såsom ordförande vid mötet, och en annan, som jämte honom besökte mig, af deras yttranden ganska tydligt, ja, alldeles tydligt framgick: hade vi blott vår lönereglering klar, finge vi naturligtvis lof att sköta tjänsten på sätt här är föreskrivet. Frågan inskränker sig således till en ersättningsfråga. Vill man reformen — och reformen är det ju nödvändigt att få till stånd, om man vill komma något vidare på skattelagstiftningens område —, då får man väl äfven taga den konsekvens, som följer, att man får gifva härads-skrifvarne, särskildt i större distrikt, ersättning till biträden. På det sättet förmodar jag, att saken mycket lätt kan ordnas.

Herr von Mentzer säger, att man skall taga hänsyn till härads-skrifvarne såsom en grupp af tjänstemän. Jag har redan förut nämnt, att härads-skrifvare deltagit i utarbetandet af de grunder för förslaget, som beröra just denna tjänstemannagrupp, och att de härads-skrifvare, som varit tillkallade, sagt, att dessa grunder kunna vinna tillämpning. Möjligt är ju, att man kan behöfva lämna härads-skrifvarne något anslag till biträden, men den saken torde väl icke vara af beskaffenhet att böra rifva omkull hela detta stora förslag.

*Förslag till
bevilnings-
förörning.
(Forts.)*

Herr Cavalli: Jag är skyldig att med några faktiska upplysningar fullständiga hvad jag yttrade för en stund sedan. En eller annan skulle kanske eljest kunna få den uppfattning, att jag är väl sträng i mina anspråk på de tjänstemän, om hvilka här är fråga. Det är så långt ifrån, att det är fallet, att jag tvärtom mycket gärna gör hvad på mig såsom riksdagsman ankommer för att bereda dem en skäligen ersättning för deras arbete, när den frågan kommer att föreligga. Jag har under min föregående tjänstemannaverksamhet sett, hvilket betungande arbete de hafva, och huru stor flit de nedlägga på sitt otacksamma och illa lönade värf.

Men det måste besinnas, att, därest denna reform genomföres, den nuvarande taxeringsnämnden indrages och härads-skrifvarne befrias från allt arbete, de hittills haft vid och för taxeringsnämnderna inom deras fögderi. Jag är säker på, att herr von Mentzer skall vara i tillfälle att vitsorda, att den minskning i arbete, som härads-skrifvarne erhålla genom indragning af den nuvarande taxeringsnämnden — den nya är någonting annat —, är något för en härads-skrifvare att fästa afseende vid. Han vinner tid, som han kan använda till annat arbete. Villkor och förutsättning för förslaget äro också, att härads-skrifvarne befrias från skyldigheten att kontrollera uppbörden, hvilket uppdrag skall anförtros åt andra personer, som Konungens befallningshafvande förordnar. Det är sammanlagdt en tämligen afsevärd arbetsbörda, som därigenom lyftes från härads-skrifvarnes axlar. Förslag om förändring i uppbörds-kontrollen är icke framlagdt i denna förordning af det begripliga skäl, att det icke hör hit. Men en sådan anordning är ett villkor för detta förslag. Dessutom är afsedt, att härads-skrifvarne skola erhålla en likaledes beaktansvärd lindring med afseende å sättet för reglerande af statsbidraget till vägunderhållet.

Således: man lägger en börda på dessa tjänstemäns axlar, men man lyfter en annan från dem. Afvägandet af hvilkendera bördan

*Förelag till
bevillnings-
förordning.*

(Forts.)

som är större eller mindre utfaller olika i olika fögderier. Ty fögderierna äro så olika.

Jag har med detta, herr talman, sökt motivera, hvarför jag ansett mig med godt samvete kunna underskrifva det betänkande, som här föreligger. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan om bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talman, att beträffande förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle visas åter till utskottet.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarades propositionen på paragrafens godkännande vara med öfvervägande ja besvarad.

36—66 §§ jämte därtill hörande öfverskrifter.

Godkändes.

67 §.

Föreliggande paragraf hade följande lydelse:

Uppbörden af bevillningen verkställs vid de allmänna kronouppbördsstämorna under enahanda kontroll och ansvarighet i afseende å de influtna medlen, som för andra årligen utgående kronoutskylders erläggande och emottagande äro stadgade, i följd hvaraf gällande uppbördsförfattningar skola tillämpas jämväl på bevillningsuppbörden och därmed förenade bestyr.

Herr Åkerberg: Bevillningsutskottets utlåtande innehåller ingen bestämmelse om tiden för uppbörden, men Kungl. Maj:t har i sin redogörelse för förslaget samt i öfverensstämmelse med kommitténs eller de sakkunniges mening ställt i utsikt om en förändring i fråga om uppbördstiden uti uppbördsreglementet af den 10 maj 1895, hvars 9 § skulle få följande lydelse: »Den allmänna uppbörden förrättas under tiden den 1 november—15 december hvarje år». Nu har inom utskottet yppats betänkligheter med afseende därå att tiden för uppbörden skulle komma så tidigt, att en mängd olägenheter för de skattdragande därigenom skulle uppstå. På sid. 29 sista stycket redogör utskottet för en mängd olägenheter, som skulle kunna inträffa, och utskottet slutar på följande sätt: »På grund häraf ifrågasätter utskottet, huruvida icke för de landsdelar, där sådant på grund af särskilda omständigheter kan anses nödigt, annan och lämpligare tid kunde bestämmas för kronouppbörden än den, som enligt statsrådsprotokollet med den nya ordningen afses att införa». Det är för att få särskildt understryka detta som jag här tagit mig friheten begära ordet, därtill jag haft så mycket större anledning, som jag från många håll fått påstötningar rörande denna sak. Jag har här i min hand, en del skrivelser, hvilka jag naturligtvis icke vill besvara kammaren med att referera, men ett par af dem ber jag att få i korthet omnämna. Kronofogdarne inom det län jag har äran representera hafva till Konungens befallningshafvande afgifvit ett yttrande, däruti bland annat

förekommer följande: »Vidkommande slutligen förslaget att förlägga uppbörden till oktober och november månad, måste en slik åtgärd anses högst betänkelig och olämplig, åtminstone hvad angår denna ort. Denna tid — den så kallade Olsmässokroken — måste betraktas såsom den för befolkningen på landet mest penningstvaga på hela året. Då denna befolknings hufvudsakliga förvärfskälla är jordbruk och därmed sammanhängande binäringar, erfordras för penningars anskaffande till skatter icke allenast att hafva fått in skörden, utan äfven att hafva tröskat och afyttrat densamma». En kronofogde uppåt landet skriver till mig i samma ämne, och sedan han redogjort för själfva sakhöllandet yttrar han följande: »Jag anser mig därför böra framhålla olägenheten häraf särskildt med hänsyn till de dryga afgifter, som i sammanhang med kronoutskylderna af fastighetsägarna inom denna ort upptagas. Jag tänker härvid i främsta rummet på afbetalningarna å odlings- och vattenaftappningslån. Kronoppbörden inom fögderiet utgör för år 1906 i jämnt tal 150,000 kronor, däraf bevilling af jordbruksfastighet kr. 8,127:42 och afbetalningar å förenämnda län kr. 49,371:37. Dessa siffror tala för sig själfva men blifva än mer beaktansvärda då, såsom här är förhållandet, en stor del af sjösänkingsföretagen äro mer eller mindre misslyckade».

Det är på dessa förhållanden jag velat fästa uppmärksamheten, då Kungl. Maj:t går att förändra reglementet af den 10 maj 1895, på det att de af utskottet och mig nu påpekade förhållanden därvid måtte komma att tagas i öfvervägande. Något särskildt yrkande har jag icke att framställa.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter föreliggande paragraf godkändes.

Återstående delar af förslaget

Godkändes.

Utskottets hemställanden i punkterna 1—3.

Grefve Hamilton, Raoul: Må det tillåtas mig att, innan debatten i denna fråga afslutas, uttala en förhoppning. Det lagförslag, som nu blifvit antaget, må icke betecknas såsom en skattereform utan mera som en reform på det kamerala området. De skattskyldiga hafva ju ej någon annan känning af densamma än att de för nästkommande år få betala dubbel bevilling det vill säga erlægga skatt två gånger. ena gången med hälften, och sedermera få de antagligen erlægga skatt vid slutet af året. Den förhoppning jag skulle vilja uttala är att i vårt land en skattereform måtte komma till stånd, hvars syfte må i främsta rummet vara att borttaga den orimligheten att jordbruksfastighet, i afseende å hvilken vi ju alla veta, att den icke lämnar på långt när så stor inkomst som annan fastighet, skall erlægga 20 % högre bevilling än annan fastighet, samt att beträffande inkomstskatten, egendomsägaren må få rätt till själfdeklaration i likhet med inkomsttagare.

*Förslag till
bevillnings-
förordning.
(Forts.)*

Jag har vid punkten i fråga velat uttala denna erinran, på det att icke den omständigheten, att jag icke yrkat bifall till herr Lindblads m. fl. motion, måtte väcka någon undran.

Efter härmed slutad öfverläggning bifölls utskottets hemställan i hvard den ej besvarats genom kammarens föregående beslut.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

*Förslag till
förordning om
inkomstskatt.*

Punkten 5.

Utskottets förslag till förordning om inkomstskatt.

I Kap.

1—8 §§.

Godkändes.

9 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Inländskt aktiebolag eller enskildt bankbolag, som till aktie- eller lottägare verkställer utdelning för nästföregående år, vare berättigadt till afdrag för ett belopp, som motsvarar utdelningen, dock icke för mera än sex procent å inbetaldt aktie- eller lottkapital.

Såsom inbetaldt kapital anses i fråga om bolag, som tillkommit före den 1 juli 1897, det belopp, som intill nämnda dag hos vederbörande myndighet inregistrerats eller anmälts såsom inbetaldt. Beträffande sedermera inregistrerad eller anmäld ökning af sådant bolags kapital så ock vidkommande aktiebolag, som registrerats efter berörda dag, må afdrag äga rum endast i den mån ökningen eller, då fråga är om nytt bolag, det inbetalda kapitalet motsvarar verkligt, af delägare gjordt tillskott.

Herr Wallenberg: Första momentet i denna paragraf innehåller en punkt, som jag för min del icke kan godkänna. Momentet lyder: »Inländskt aktiebolag eller enskildt bankbolag, som till aktie- eller lottägare verkställer utdelning för näst föregående år, vare berättigadt till afdrag för ett belopp, som motsvarar utdelningen, dock icke för mer än 6 % å inbetaldt aktie- eller lottkapital.» Då denna kammare vid den stora kompromissen om landets försvar utlofvade en direkt progressiv beskattning, ingick, så vidt jag vet, däruti intet löfte, att vissa skattskyldige skulle åläggas dubbel beskattning. Så skedde emellertid. 1901 års kommitté och Kungl. Maj:ts proposition af år 1902 föreslog, att aktiebolag skulle beskattas progressivt och aktieägarna för den inkomst de åtnjöto af samma aktiebolag. Som en kompensation för denna orättvisa — ty det är och förblir en orättvisa, det har ju också den för en stund sedan åberopade kammarrätten till full evidens bevisat — föreslog 1901 års kommitté och äfven Kungl.

Maj:t att första momentet i 9 § skulle innehålla, att, innan nettoinkomsten för ett aktiebolag beskattades progressivt, skulle ett afdrag få göras från den nya inkomst af 4 %. Men samma års bevillningsutskott kom med ett annat förslag, eller det som innehålles i det förevarande momentet, nämligen att ett afdrag får göras intill 6 % för det som utdelas. Detta är, som jag sade, principiellt oriktigt, ty om vi hafva två bolag, som hafva samma kapital och samma inkomst, men det ena bolaget vill konsolidera sig, det andra däremot gifva utdelning, hvarför skall då det, som konsoliderar sig, bestraffas och hvarför skall det, som gifver utdelning, premieras? Jag vände mig till dåvarande statsministern och fäste hans uppmärksamhet på denna sak — han sysslade, som vi veta, mycket gärna med finansdepartementets angelägenheter — och han sade, att detta moment tillkommit väl hastigt, men att det senare skulle undergå en revision och då kunde man diskutera detsamma. Denna revision föreligger nu, men momentet är precis lika lydande som det, hvilket antogs 1902. Nu vill jag fråga: anser verkligen Första Kammaren, att återhållsamhet, sparsamhet och förtänksamhet nu äro så utbredda i vårt land, att dessa egenskaper rent af behöfva stärfjas och prickas? Så är åtminstone icke min åsikt. I intet annat land förekommer en sådan stipulation som denna. 1901 års kommitté tog Preussen och Baden till föresyn för sitt afdrag, och i Baden, som går längst, förekommer väl ett dylikt afdrag för vinst, men afdraget får göras icke allenast om vinsten utdelas utan äfven om den tillgodoföres aktieägarna på reserv- eller dispositionsfonden.

Då vi nu gå att lagstifta för en längre tid, är min vördsamma hemställan att Första Kammaren icke måtte låta denna förvända princip stå kvar. Jag pläderar icke för någon skattelindring och jag går så långt, att jag hellre vill vara af med de 6 procenten än bibehålla en sådan princip som denna fastslagen genom lag.

Emellertid skall jag för närvarande tillåta mig yrka återremiss på första momentet i 9 § i syfte att få principen ändrad i den anda, som föreslogs af Kungl. Maj:t år 1902.

Herr Cavalli: Det lider intet tvifvel, att icke denna paragraf är en vanskelig paragraf, och den föregående ärade talaren har exakt redogjort för det sätt, hvarpå nu gällande bestämmelser tillkommit. Hvarför emellertid det sätt för afdrag, som nu gäller, icke ånyo upptagits till granskning och sålunda öfvervägts, huruvida icke nya bestämmelser i den vägen borde inträda, är ju den, att man velat göra en reform i fråga om själfva skatteåret, och ej mera. Man har icke velat och knappast ansett lämpligt att i detta sammanhang taga upp vare sig denna fråga eller annat, som med kanske ännu större styrka söker bana sig fram. Häruti ligger förklaringsgrunden, och jag tror icke att, om Första Kammaren vill göra speciella reformer, den skall kunna leta upp någon paragraf, som är så olämplig att röra vid som denna.

Af dessa skäl tar jag mig friheten hemställa om bifall till bevillningsutskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på första stycket af nu föredragna paragraf

*Förslag till
förordning om
inkomstskatt.
(Forts.)*

Förslag till förordning om inkomstskatt. (Ports.) yrkats, dels att detsamma skulle godkännas, dels ock, af herr Wallenberg, att stycket skulle visas åter till utskottet.

Härefter framställdes propositioner enligt dessa yrkanden och förklarades propositionen på styckets godkännande vara med öfvervägande ja besvarad.

På sedermera gjord proposition godkändes andra stycket af föreliggande paragraf.

Öfverskriften till I Kap. samt 10 - 14 §§.

Godkändes.

15 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

1 mom. Inkomstskatt erlægges icke af:

- a) staten;
- b) kyrkor, akademier och vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk, stipendiefonder, pensionsanstalter, sjuk- och fattigvårsinrättningar jämte andra fromma stiftelser;
- c) landsting, hushållningssällskap, kommuner och andra menigheter;
- d) allmänna hypoteksbanken, allmänna hypotekskassan för Sveriges städer och hypoteksföreningar;
- e) järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare; samt
- f) sparbanker, som afses i lagen den 29 juli 1892, äfvensom sådana inländska ränte- och kapitalförsäkringsanstalter, som afse att bereda vinst endast åt insättare.

2 mom. Från utgörande af skatt för inkomst af kapital och arbete frikallas, i den mån här nedan sägs:

- a) medlem af konungaätten:
för staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital;
- b) olönad svensk konsul:
för annan inkomst än den, han härifrån åtnjutit;
- c) främmande makters härvarande beskickningar och konsulat tillhörande personer jämte deras betjäning:
om de icke äro svenske medborgare:
för annan inkomst än den, som utgjorts af från Sverige uppburen allmän eller enskild pension eller erhållits genom här idkad rörelse: dock att personer tillhörande olönade konsulat icke äro frikallade från utgörande af inkomstskatt för utdelning, som i 3 § c) omförmäles;
om de äro svenske medborgare:
för den inkomst, de åtnjutit af sin tjänst hos den främmande makten:
- d) utlänning, som här vistas för att idka studier:
för annan inkomst, än som i 3 § c) omförmäles; samt
- e) lappallmogen:
för inkomst af rensköttsel.

Reservation hade afgifvits af herr Cavalli, med hvilken friherre Trolle instämt, och som anförde:

»Under hänvisning till hvad jag här ofvan med afseende å bevillningsförordningen anført i fråga om diplomatiska och konsulära tjänstemäns beskattning har jag inom utskottet yrkat, att 15 § 2 mom. inkomstskatteförordningen måtte erhålla följande lydelse:

2 mom. Från utgörande af skatt för inkomst af kapital och arbete frikallas i den mån här nedan sägs:

a) medlem af konungaätten:

för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital;

b) diplomatiska och konsulära tjänstemän: för en tredjedel af det i dessa tjänstemäns löneförmåner ingående ortstillägg;

c) olönad svensk konsul:

för annan inkomst än den, han härifrån åtnjutit;

d) främmande makters härvarande beskickningar och konsulat tillhörande personer jämte deras betjäning:

om de icke äro svenske medborgare:

för annan inkomst än den, som utgjorts af från Sverige uppburen allmän eller enskild pension eller erhållits genom här idkad rörelse; dock att personer tillhörande olönade konsulat icke äro frikallade från utgörande af inkomstskatt för utdelning, som i 3 § c) omförmäles;

om de äro svenske medborgare:

för den inkomst, de åtnjutit af sin tjänst hos den främmande makten;

e) utländing, som här vistas för att idka studier:

för annan inkomst, än som i 3 § c) omförmäles; samt

f) lappallmogen:

för inkomst af renskötsel.»

1 mom.

Godkändes.

2 mom.

Herr Cavalli: Jag tillät mig vid behandlingen af bevillningsförordningen framställa ett yrkande i fråga om beskattning af diplomatiska och konsulära tjänstemän, hvilket jag framlagt i en reservation till utskottets betänkande, och kammaren har bifallit detta mitt yrkande. Konsekvensen däraf torde bjuda, att kammaren bifaller jämväl den reservation, som jag framställt i fråga om denna punkt. Jag hemställer alltså om afslag å utskottets hemställan samt bifall till min vid betänkandet fogade i denna punkt afgifna reservation.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande moment endast yrkats, af herr Cavalli att detsamma skulle godkännas med den ändring, att däråt gäfves den lydelse, som intagits i den af honom vid förevarande punkt anförda reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på antagande af utskottets förslag samt vidare på godkännande af berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Återstående delar af författningsförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 5.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Vid ånyo skedd föredragning af lagutskottets den 6 och 9 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 31, i anledning af väckta motioner i fråga om utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rättsliga ställning, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Lagförslag
ang. ändrade
bestämmelser
om elektriska
anläggningar.* Föredrogs å nyo lagutskottets den 6 och 9 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 32, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 1, 2 och 3 §§ i lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.

Genom en den 8 februari 1907 dagtecknad proposition, n:o 40, hvilken af båda kamrarna blifvit till lagutskottet öfverlämnad, hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogadt förslag till lag angående ändrad lydelse af 1, 2 och 3 §§ i lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.

Utskottet hade af anförda skäl hemställt, att Riksdagen, under förklarande, att ifrågavarande proposition icke kunnat i oförändradt skick godkännas, måtte i anledning af propositionen för sin del antaga en sådan lag angående ändrad lydelse af 1, 2 och 3 §§ i lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, som utskottets utlåtande utvisade.

På framställning af herr talmannen beslöts ej mindre, att förevarande utlåtande skulle företagas till afgörande sålunda, att först föredroges lagföreslaget med ingressen och rubriken sist samt därefter utskottets i utlåtandet gjorda hemställan, är äfven att af lagförslagets text icke skulle uppläsas andra delar än de, beträffande hvilka uppläsning begärdes.

Utskottets förslag till lag i ämnet.

1 §.

Godkändes.

2 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Vill någon utföra elektrisk anläggning, där största effektiva spänningen öfverstiger två hundra femtio volt, räknadt, om jordledning an-

vändes, mellan en ledning och jorden och i annat fall mellan två ledningar, söke Konungens tillstånd till företaget; dock vare sådant tillstånd ej erforderligt, där anläggningen till hela sin sträckning förlägges inom byggnad eller inhägnad gård eller under jordytan, ej heller där anläggning, som icke berör allmän väg eller allmän farled, utföres på egen mark samt antingen afståndet från ledning, som skall framdragas ofvan jordytan, till boningshus eller annan vid gard uppförd byggnad eller tomtplats eller trädgård öfverstiger tjugu meter eller, om dylik ledning skall framgå på mindre afstånd än nu är sagdt, ägaren sådant medgifvit.

Skall inom område, för hvilket byggnadsstadgan för rikets städer icke äger tillämpning, ledning framdragas ofvan jordytan på mindre afstånd än tjugu meter från byggnad, som ofvan nämnts, eller tomtplats eller trädgård, må, där ej anläggningen skall utföras inom inhägnadt järnvägsområde, tillstånd till anläggningen icke mot bestriidande af byggnadens, tomtplatsens eller trädgårdens ägare meddelas, utan så är, att annan sträckning för ledningen visas ej kunna utan synnerlig olägenhet användas.

Tillstånd, hvarom i denna paragraf sägs, må af Konungen meddelas endast för viss tid, ej öfverstigande fyrtio år. Meddelas det sökta tillståndet, föreskrifver Konungen, under förbehåll af enskild rätt, på hvilket sätt och under hvilka villkor anläggningen må utföras och nyttjas.

Hvar, som utan Konungens tillstånd eller i strid emot de vid meddelande af tillstånd gifna föreskrifter nyttjar anläggning, som i denna paragraf afses, straffes med böter från och med tjugufem till och med ett tusen kronor, där ej å öfverträdelsen straff är i allmänna strafflagen utsatt.

Herr Fahlén: Det har icke kunnat undgå att väcka förvåning, att utskottet enhälligt utan reservation i det ärende, som omförmäles i denna paragraf, kommit till det slut, hvartill utskottet kommit. Det kan ju icke annat än väcka uppmärksamhet, att utskottet här slagit in på en helt annan väg än den, för hvilken Första Kammaren tidigare uttalat sig, och det synes mig uppenbart, att det skulle medföra synnerligen stora olägenheter, om utskottets föreliggande förslag nu skulle af kammaren bifallas. Sedan utskottets utlåtande utdelats och man haft tillfälle att studera detsamma, har emellertid saken förevarit i Andra Kammaran, och ett väckt yrkande om återremiss har där blifvit af kammaren bifallet. Vid sådant förhållande torde jag icke behöfva inlåta mig på någon kritik af utskottets utlåtande, då jag är förvissad om att kammaren skall i afseende å det fall, då anläggning framgår på mark, som genom frivilligt aftal upplåtits, vidblifva sin föregaende ståndpunkt. Jag vill därför, utan att vidare motivera mitt yrkande, blott hemställa, att Första Kammaren måtte biträda Andra Kammarans beslut om återremiss, på det att lagutskottet måtte blifva i tillfälle att närmare taga frågan under ompröfning och sedan söka formulera paragrafen så, att hinder icke måtte förekomma för distribution af elektrisk energi från koncessionerad elektrisk hufvudledning öfver mark, där aftal med vederbörande markägare kan träffas. Jag tillåter mig alltså yrka återremiss.

*Lagförslag
ang. ändrade
bestämmelser
om elektriska
anläggningar.
(Forts.)*

Lagförslag
ang. ändrade
bestämmelser
om elektriska
anläggningar.

(Forts.)

Herr Sjöcrona: Jag anser visserligen att på de, som mig synes, goda skäl, utskottet anført, denna paragraf borde kunna oförändrad bifallas i öfverensstämmelse med utskottets förslag. Då nu emellertid, på sätt den föregående talaren nämnde, medkammaren beslutat återremiss i syfte att utskottet skulle kunna afgifva något förslag med hänsyn till de undantagsfall, hvarom utskottet gjort en antydan i sitt betänkande, anser jag mig vid sådant förhållande icke böra motsätta mig återremiss, utan biträder yrkandet därom.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter förevarande paragraf visades åter till utskottet.

Öfriga delar af lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslaget.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 6 och 9 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 33, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående reglering af hofrätternas jurisdiktionsområden, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 6 och 9 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 34, i anledning af väckt motion om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m.

Lagutskottet hade fått till sig hänvisad en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 103, hvari herr *C. Olsson* i Viken föreslagit Riksdagen att för dess del antaga följande i föreliggande utlåtande intagna förslag till

- 1:o lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken;
- 2:o lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken;
- 3:o lag om ändring i 14 kap. jordabalken;
- 4:o lag om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar;
- 5:o lag om ändrad lydelse af 49 § utsökningslagen; samt
- 6:o lag om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol.

Utskottet hade af anförda skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, måtte för sin del antaga lagar i ofvanberörda ämnen af den lydelse, utskottets utlåtande utvisade.

Vid föredragning af utlåtandet begärdes ordet af

Herr Sjöcrona, som yttrade:

Jag tillåter mig hemställa, att det nu ifrågavarande utlåtandet föredrages punktvis, att de olika lagförslagen föredragas paragrafvis, att diskussionen vid behandling af första lagförslaget må röra sig om lagförslagen i deras helhet, att af lagförslagens paragrafer icke uppläsas andra än de, beträffande hvilka uppläsning begäres, samt att, för den händelse utskottets förslag skulle komma att i vissa delar af den ena eller andra kammaren återförvisas eller olika beslut därom fattas, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling med afseende å de bestämmelser, hvilka blifvit med eller utan ändring af den ena eller andra kammaren godkända, föreslå sådana jämkningar, hvilka kunna föranledas af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar eller i de delar, om hvilka olika beslut fattats.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

Utskottets förslag till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken.

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken.*

16 Kap.

3 §.

Förevarande paragraf hade följande lydelse:

Har invändning, hvarom i 1 eller 2 § sägs, blifvit i rätt tid vid underrätt framställd, gifve rätten så snart ske kan särskildt beslut däröfver.

Varder invändningen ogillad, och meddelar ej rätten samma dag slutligt yttrande eller ock beslut, hvarigenom till värjemåsed eller fyllnadsed dömes, då äge, så framt ej enligt 13 kap. 5 § vid beslutet skall förblifva, part, som är med beslutet missnöjd, att däröfver föra särskild klagan, där han, innan rättegångsförhandlingarna för dagen afslutats, till rättens protokoll anmäler sitt missnöje. Försummas sådan anmälan eller fullföljes ej klagan, stånde beslutet fast, där ej, då fråga är om rättens behörighet, högre rätt, under hvars pröfning hufvudsaken dragits, finner underrätten hafva bort oberoende af invändning visa målet från sig.

Herr Afzelius: Det är för visso för mig ingen lockelse att i dag tala i denna sak, en sak, hvarom jag yttrat mig flera gånger förut och i afseende å hvilken kammaren väl känner hvad jag tänker. Det är, kan jag säga, rent af motbjudande, därför att det icke alls öfverensstämmer med min uppfattning att bidraga till att skärpa en motsättning kamrarna emellan utan tvärtom att söka utjämna en sådan. Men jag anser, att det är alldeles nödvändigt att de skäl, som föreligga för den uppfattning, som varit denna kammares, måtte få plats i dagens protokoll. Jag skall icke blifva mångordig.

Hvad gäller striden? Striden gäller icke reglerna om den fria bevispröfningen, ty alla erkänna vi — i Första Kammaren och i Andra Kammaren — att dessa bevisningsregler — uti hvilkas utarbetande jag

Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken.

(Forts.)

själf för öfrigt tagit del — i stort sedt äro länpliga och att det vore en fördel, om de blefve införlifvade med vårt lands allmänna rätt. Men då Första Kammaren vill godkänna dessa regler utan vidare, gör Andra Kammaren därvid ett villkor, den säger: detta får icke ske, om ej nämndens makt ökas. Af nämndens ledamöter, som för närvarande måste vara ense för att deras mening skall blifva gällande, skulle ej behövas att mer än tre fjärdedelar förenade sig om en mening för att denna skulle blifva rättens beslut.

Hvarför detta villkor? Jo, säger utskottet, det måste uppställas därför att det här gäller att utsträcka den myndighet, som i fråga om bevispröfningen tillkommer domaren. Domaren skulle få en ökad myndighet och detta bör hafva sin motvikt; häri ligger en fara och denna fara bör neutraliseras genom nämnden.

Jag skall icke upprepa hvarför så icke är, utan helt enkelt återopå herr Lindhagen i Andra Kammaren vid ett föregående tillfälle yttrat om den allmänna karaktären af dessa bevisningsregler. Dessa bevisningsregler gifva icke någon ökad makt åt domaren, de snarare reglera denna makt, som för närvarande är så godt som obunden. Ty de nu gällande bevisningsreglerna äro så föräldrade, att domaren *måste* bryta sig ut och taga sig en frihet, som lagen icke gifver honom; därför kan man säga, att genom dessa bestämmelser inskränkes domarens makt, icke trätom. Tyngdpunkten ligger icke i den fria bevispröfningen, utan däruti att domaren får tillfälle att använda andra och bättre medel för sanningens utforskande och för att kunna göra den materiella rätten gällande.

Således: någon ökad frihet gifves i själfva verket här icke, någon fara, som skulle behöfva motvägas, finnes alltså icke. Utskottet säger också själf: »Visserligen torde någon fara för missbruk af den friare bevispröfningen ej föreligga, äfven om de nuvarande bestämmelserna om häradsnämnds befogenhet bibehölles oförändrade». Jag tror således icke, att man behöfver mycket uppehålla sig vid denna synpunkt, vid faran. Någon motvikt är i själfva verket — det kan man gärna öppet erkänna — icke behöflig.

Men, säger utskottet, denna motvikt är nyttig, ty olika meningar göra sig gällande om saken, och därför är det från lämplighetssynpunkt önskligt att i någon mån utsträcka nämndens befogenhet. Således: det är visserligen icke behöfligt, men det är *nyttigt*.

Är det nu verkligen nyttigt? Den frågan kan jag för min del aldrig komma att besvara annat än med en annan fråga: skulle en sådan utsträckning af nämndens befogenhet stärka domstolens förmåga att skipa rätt? Skulle den öka rättssäkerheten? Ty domstolens enda uppgift är att skipa rätt. Är det så, att genom en sådan ökning af nämndens inflytande, af dess makt, domstolens förmåga att skipa rätt skulle ökas, då *skall* också den anordningen genomföras, vare sig den är behöflig eller icke. Men är det så, att detta icke stärker rättssäkerheten, icke stärker domstolens förmåga att skipa rätt, då bör *den* anordningen icke genomföras, äfven om motvikt på något sätt skulle vara nödig.

För min del tvekar jag icke att bestämdt säga: nämnden är *för närvarande* — jag lägger vikt på detta — nämnden är *för närvarande*

icke kompetent att uppbära någon som helst utsträckning af dess myndighet. Jag säger detta icke af någon som helst missaktning för nämnden, icke därför att jag på något sätt underskattar betydelsen af att hafva ett lekmannelement med i rättskipningen. Tvärtom skattar jag det högt och skulle icke för något pris vilja undvara det. Jag skall be att med några ord få tydliggöra, huru jag uppfattar den saken.

All rättskipning, kan man säga, går ut på en jämförelse mellan två bilder. Den ena bilden gifver mig lagen, den gällande rätten. Med den bilden skall jag jämföra den andra bilden, den som förhandlingarna gifva mig af fakta i målet. Dessa bilder skall jag jämföra linje för linje, detalj för detalj, och när jag så finner, att jag har två bilder, som sins emellan fullt öfverensstämma, som äro kongruenta, så är saken färdig för dom; då är det blott att afläsa resultatet. Nu är det klart att i afseende å den ena bilden, den rättsliga, har yrkesdomaren gifvetvis större kompetens än lekmanen. När det är fråga om att fixera den, då är han mannen; men när det är fråga om att fästa den andra bilden, då är lekmanen lika vuxen uppgiften och i vissa fall till och med öfverlägsen. Därför framgår af ett samarbete mellan den rättslärde domaren och lekmanen ett godt resultat, och därför är ett sådant samarbete ägnadt att stärka förtroendet till rättskipningen.

Men, mina herrar, för att förverkliga detta goda resultat, som jag önskar och som jag erkänner, för att det skall kunna här framgå, måste det finnas ett verkligt samarbete mellan dessa två. Det måste finnas ett träget, oafslätligt, förtroendefullt samarbete dem emellan. Lekmanen måste följa rättegången på precis samma sätt som yrkesdomaren. De måste sitta sida vid sida och följa målet, hafva tillfälle att rådgöra med hvarandra och utbyta tankar. Man skall icke föreställa sig, att en lekman, just därför att han är lekman, är i tillfälle att afgöra alla rättssaker så att säga på rak arm. Han besitter i det fallet icke någon större kompetens än yrkesdomaren: äfven han måste sätta sig in i saken.

Nu frågas: finnas verkligen för närvarande förutsättningarna för ett sådant samarbete? Ingen kan gärna svara på den frågan annat än nej, ett bestämdt nej. När 1872 års förordning införde bestämmelser om sammanträden i stället för ting, så kom en mängd tingslag att sammanslös, och till följd däraf blef nämndemännens antal på många håll mycket stort. Herrarne minnas, att det enligt lag skall vara 12 nämndemän i hvarje häradsrätt, men antalet växte genom denna sammanslagning till 20, 30, 40, ja, ända upp till 80; det finnes till och med en domsaga, som har icke mindre än 84 nämndemän. Hvad blef nu följden af detta? Jo, att nämndemännen indelade sig till tjänstgöring; de »turade», som det kallades. En nämndeman kommer till rätten ett par tre gånger om året, på vissa håll endast en enda gång. Han får då ett kort referat af hvad som förekommit i målet, och på det skall han döma. Det hör till undantagen att han själf öfvervarit förhandlingens i de mål, hvori han skall döma. Kan någon vilja påstå, att ett omdöme af en man i den situationen är något att sätta värde på? Just i fråga om bevispröfningen gäller särskildt, att man bör hafva

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken.*
(Forts.)

Lagförslag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken. (Forts.)

själf sett och hört. För mig är det ofattligt, att man under sådana förhållanden kan vilja drifva denna sak.

Nu säger man: ja, det är nog icke så oriktigt, detta, men det har ingen fara. Utskottet säger, att ingen som helst våda eller olägenhet är att befara af detta. »Häradshöfdingens mening blir nog fortfarande såsom hitintills i regeln den afgörande», nämnden kommer äfven framgent att icke vara benägen att öfvertaga ansvaret för domen. Ja, måhända, det är mycket möjligt. Men då frågar jag: skall man öka en makt blott därför att den *icke* kommer att brukas? Skall man lagstifta i en så viktig och allvarlig sak som denna blott på en förhoppning att förändringen skall blifva utan praktisk verkan? Hvad är då ändamålet med den? För mig, herr talman — jag måste bekänna det äfven i dag — för mig är något sådant icke klokt, och således icke heller rätt eller försvarligt.

Men när jag säger detta, så ber jag att, såsom jag gjort vid ett par föregående tillfällen, få betona, att jag icke i och för sig har något emot att utsträcka nämndens befogenhet. Jag vill gärna öka nämndemännens, lekmännens befogenhet. Jag vill icke gärna vara med om denna besynnerligt graderade skala med tre fjärdedelar eller något annat bråk, jag ville gifva nämndemännen, lekmännen i domstolen en lika och personlig rösträtt, lika rösträtt med yrkesdomaren. Dock under en förutsättning, en för mig oeftergiftig förutsättning, den nämligen, att man gifver åt nämnden en sådan organisation, att nämndemännen också blifva i tillfälle att följa de mål, som de skola afdöma, att man gifver åt nämnden icke blott en ökad makt, utan också en efter denna makt afpassad, ökad skyldighet. Detta är förutsättningen. Den förutsättningen föreligger lika litet i dag som förut, och jag kommer därför, herr talman, att äfven i dag med min röst bidra till afslag på denna utsträckning.

Herr Berger: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag instämmer i mycket af hvad den föregående ärade talaren nu har yttrat, men jag kan icke instämma i allt hvad han sagt, och jag kommer till ett annat slut än han.

Min ståndpunkt i den föreliggande frågan är i korthet den, att jag visserligen anser den ifrågasatta ändringen i 23 kap. 2 § rättegångsbalken vara obehöflig, och jag anser den tillika vara mindre lämplig, men å andra sidan betraktar jag samma ändring såsom fullkomligt oskadlig, och jag kan icke finna, att den ifrågavarande reformen innebär någon våda för vår rättsskipning eller för rätts-säkerheten.

Nämnden har ju redan nu makt att i hvarje mål mot häradshöfdingens mening bestämma domen. Detta gäller i alla mål, stora och mindre betydande, det gäller i tvistemål och brottmål af alla slag. Huru begagnar nu nämnden denna sin myndighet? Jag tror att hvarje sakkunnig skall vitsorda, att nämnden begagnar denna sin myndighet på ett taktfullt och på ett mycket förståndigt sätt.

I våra häradsrätter förekomma ju frågor af den mest olikartade beskaffenhet. I somliga frågor är det ju icke något ovanligt, att nämndemännen öfva ett ganska stort inflytande på domslutet genom

de inlägg, som de göra under öfverläggningen med häradshöfdingen. Särskildt torde det icke så sällan förekomma, att häradshöfdingen, när det gäller att utmäta straff i brottmål, tager starkt intryck af nämndemännens uttalanden och rättar sig efter deras omdöme. I sådana frågor däremot, för hvilkas riktiga bedömande det mest kommer an på lagkunskap och lagtolkning, sätter nämnden icke i fråga att få utöfva något intlytande på domslutet. Jag skulle vilja såsom ett generellt omdöme uttala, att nämndemännen under nuvarande förhållanden icke alls öfverskatta sin kompetens såsom domare. De lägga sig icke i saker, som de ej begripa, och hvad angår sådana saker, hvilka de till följd af sin erfarenhet kunna bedöma, pretendera de icke mera än att i dessa saker få vara *häradshöfdingens rådgifvare* och att få lämna honom nödiga upplysningar om personer, om sedvänjor och hvarjehanda annat, hvarom de hafva kännedom. Och hvad nämndemännen minst af allt tänka på är att öfverrösta domaren. Det finnes utan tvifvel åtskilliga gamla häradshöfdingar, som aldrig någonsin blifvit öfverröstade af någon nämnd, detta ehuru ju nämndemännen ofta till följd af lika uppfostran och lika yrke hafva en ganska samstämmig lifsåskådning och därför hafva mycket lätt att komma öfverens och hålla ihop.

Emellertid händer det ju någon gång, att nämnden öfverröstar häradshöfdingen. Men ville man närmare undersöka de fall, då detta skett, skulle man nog kunna öfvertyga sig om, att det nästan aldrig inträffar, att nämnden faller uppenbart felaktig dom, utan när nämnden öfverröstar domaren, är det nog så, i regel åtminstone, att i det föreliggande fallet är ganska tvifvelaktigt, på hvilkens sida, häradshöfdingens eller nämndens, rätten ligger.

Min uppfattning är sålunda den, att erfarenheten hittills ådagalagt, att nämnden i sin dömande verksamhet förfar på ett mycket klokt och förståndigt sätt, och enligt min mening finnes det ingen giltig anledning att antaga, att den nu föreslagna utsträckningen af nämndens myndighet skulle föranleda, att nämndemännen skulle få ett annat sinnelag, och att de skulle förlora den lugna sans, som de nu alltid visa. Nämndemännen skulle nog efter reformen blifva samma kloka män, som de äro nu. Det finnes i vårt språk ett uttryck, hvarom jag ber att i detta sammanhang få erinra. Man talar om bondförstånd eller det sunda bondförståndet. Inom våra häradsnämnder kommer nog framdeles som hittills det där sunda förståndet att dominera; och då, såsom vi alla veta, detta sunda förstånd är förknippadt med en god portion af betänksamhet och försiktighet, så torde man hafva rätt antaga, att äfven om vi nu *på papperet* lämna nämndemännen en något ökad myndighet, så skola de dock sällan begagna denna ökade myndighet; och för visso skola de icke missbruka densamma, lika litet framdeles som för närvarande.

Jag tillåter mig därför hemställa, att Första Kammaren nu ville gifva efter för medkammarens önskan i denna punkt. Af skäl, som jag visserligen icke biträder, men som jag respekterar, hyser Andra Kammaren en lefvande öfvertygelse om nyttan af den ifrågavarande reformen, och Andra Kammaren fäster en mycket stor vikt vid den-

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken.*

(Forts.)

Lagförslag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken. samma. Och då Andra Kammarens önskan utan olägenhet och utan någon fara för vår rättsskipning kan tillfredsställas, bör detta ske. Jag yrkar alltså bifall till lagutskottets förslag i alla delar.

(Forts.)

Herr Rudebeck: Jag har vid föregående tillfällen, då denna fråga förevarit till behandling, uttalat min mening i densamma, och jag har icke någon anledning att nu frågå den, men frågan är så viktig, att jag icke vill lämna detta tillfälle obegagnadt att äfven nu framhålla min uppfattning däri.

Såvidt jag kunnat finna af utskottets resonemang och äfven till en del af hvad den senaste ärade talaren anförde, skulle det egentliga skälet till denna förändring vara ett tillmötesgående mot medkammarens vid upprepade tillfällen uttalade önskan. Jag vill icke underskatta betydelsen vid många tillfällen af ett sådant skäl, men att det skulle vara det bestämmande skälet i en fråga af så betydelsefull beskaffenhet som denna -- en sådan åsikt kan jag icke biträda.

Den siste ärade talaren yttrade om den föreslagna reformen, att den väl måste erkännas vara mindre lämplig, men dock vore oskadlig. Är man emellertid af den åsikten, att reformen är mindre lämplig, så har jag svårt att förstå, hvarför man skall taga den. Den har i alla fall en ofantligt stor betydelse och gäller en ytterst viktig lagfråga, och vid en sådan frågas afgörande torde lämplighetshänsyn icke vara till fyllest. Jag har från min verksamhet som landtdomare icke annan erfarenhet än ett *mycket stort* förtroende till nämnden och icke minst till nämndens takt, grannligheten och villighet att rätta sig efter domarens ödmöte. Jag har också alltid under min domareverksamhet med mycken uppmärksamhet beaktat nämndens uttalade meningar, särskildt i brottmål, där, såsom den föregående talaren äfven framhöll, nämndens mening om en tillämpning af strafflagen är för den lagfarne domaren af stor betydelse.

Men jag kan icke därför vilja vara med om att frågå den riktiga tanke, som ligger i nämndemansinstitutionen, den nämligen att nämnden skall äga en *kollektiv röst*. Det är nämnden som helhet, som är det ena elementet i domstolens sammansättning, hvad landtdomstolarne angår, och den tanken, den meningen vill jag icke vara med om att rubba. Det vill synas mig, som om anhängarne till förändringen skulle kunna uppgifva sitt anspråk, då de själfva säga sig lefva i den föreställningen, att äfven om förändringen göres, blir förhållandet fortfarande detsamma som hitintills. Har man den öfvertygelsen, så finnes det icke något skäl, hvarför man skulle rubba det bestående, hvars värde och betydelse så i princip som i tillämpning måste erkännas.

Den senaste ärade talaren återförde i mitt minne ett yttrande, som för många år sedan fälldes af en akademisk lärare angående nämndens betydelse gentemot domaren: det sunda förnuftets kontroll på lagrättens klyftighet -- och detta är nog ganska riktigt sagdt. Domaren lär heller icke underlåta att taga behörig hänsyn och lyssna till uppfattningen hos de icke lagkloke, men lagkunskapen bör ock få bibehålla den betydelse den för närvarande har sig tillerkänd.

Det har sagts vid föregående tillfällen, då denna fråga varit före-

mål för behandling, och äfven nu framhållits, att det är särskildt med hänsyn till de yngre, mindre erfarna domarne, som den ifrågasatta förändringen skulle vara af vikt. Jag tror för min del icke, att man behöfver hafva någon farhåga i denna väg, ty dessa unga domare känna i alla fall så ofantligt lifligt sitt ansvar, att de icke låta af sin makt, med förbiseende af nämndens mening, förleda sig till att icke handla i öfverensstämmelse med hvad lag och rättrådighet föreskrifva. Snarare skulle man kunna befara, att någon gång en äldre domare vore mera själfrådig än han borde vara.

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken.*

(Forts.)

Af den förste ärade talaren framhölls en omständighet, som äfven jag för min del vill särskildt uppmärksamma, och det är, att numera — ty därutinnan är det nu ofantligt olika mot förr — deltager en nämndeman ofta nög icke i ett måls handläggning från början till slut, utan ombyten i nämndemännens tjänstgöring förekomma mycket ofta. Såsom samme ärade talare yttrade, inträffar det därför icke sällan, att vid ett måls afgörande många af de nämndemän, som då äro tillstädes, icke deltagit i målets föregående behandling mer än kanske någon enda gång, och ytterst sällan hafva de följt målet från början till slut.

I detta förhållande ligger ock ett mycket viktigt skäl mot utsträckning af nämndens befogenhet.

Utän att upprepa hvad i denna kammare nu och vid föregående tillfällen, likasom af högsta domstolens ledamöter, framhållits mot den ifrågasatta förändringen, ber jag få tillkännagifva, att jag för min del kommer att instämma i det yrkande, att kammaren med afslag å utskottets hemställan bifaller reservationen.

Herr Jonsson: Herr talman, mina herrar! Då väl icke denna fråga bör behandlas på det sätt, att man skulle kunna anse Första Kammaren vara en institution i saknad af lekmanneelement, skall jag taga mig friheten att yttra några ord i sakfrågan.

Jag vill till en början nämna, att min tjuguariga erfarenhet som ledamot af häradsrätt har i åtskilligt gifvit olika resultat mot hvad från annat håll framhållits, och om man gärna skulle vilja säga, att ett förtroligt samarbete i allmänhet äger rum mellan rättes ordförande och dess nämndemän, så vågar jag försäkra, att det också har funnits fall, där motsatsen varit rådande. I detta hänseende skall jag blott erinra om ett exempel, som jag tror vara tillräckligt belysande för saken.

Ett nytt tingshus uppfördes för, jag tror omkring 25 år sedan, och vid bestämmandet af huru nämndemännen skulle placeras inom tingssalen, uppstod mellan domaren och nämndemännen en skarp tvist, som icke kunde lösas på annat sätt, än att landshöfdingen i länet begaf sig till platsen för att ordna saken. Såsom betecknande för denne domare och hvilket värde han satte på nämnden skall jag meddela hvad han yttrade såsom ett svar till landshöfdingen, och det var: att för honom vore det likgiltigt, om nämnden placerades uppe under taket eller så nära, att han kunde samråda med ledamöterna. Detta är kanske ett enstaka undantag, det är möjligt; men det visar i alla fall, att det icke genomgående är så väl beställt med det förtroliga

Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken.

(Forts.)

samarbetet, som den förste talaren, och äfven jag, anser vara ytterst önskvärdt. Men vill man hafva ett förtroligt samarbete, vill man att nämndens duglighet och anseende skall ökas, hvarför då hålla på att det skall fordras 12 man för att hafva ett bättre omdöme än en ung herre, som kanske första gången håller ett ting? Man har dock icke funnit någon större våda af att i en rådstufvurätt på vissa ställen rådmännen, ehuru icke juridiskt bildade, hafva lika mycket att säga som den lagkunnige ordföranden. Om det finnes exempel på att detta vore alldeles felaktigt, ja, då kunde man säga, att det vore ett talande skäl för att hålla nämnden tillbaka på den ståndpunkt, där den nu befinner sig, och icke vilja försöka att öka valmännens intresse för att väl besätta dessa platser med dugliga män, utan låta det gå som hittills, då de sitta där den kortast möjliga tid och kanske mycket litet intressera sig för att följa målen just därför att de i regel ingenting hafva att säga. Jag skall omnämna ett fall, när en ung häradshöfding — jag tror han höll sitt andra ting — handlade ett brottmål. Brottet var begånget i en handelsbod. Fyra eller fem vittnen hördes i målet, handläggningen började klockan 10 på lördagsmorgonen, fortsatte till kl. 4 eller $\frac{1}{2}$ 5 på eftermiddagen, och efter en kort middagrast återupptogs rannsakingen och pågick till kl. $\frac{1}{2}$ 4 på söndagsmorgon. Det var icke alls något synnerligen vidlyftigt mål utan tämligen enkelt, men den unge domaren var så nervös, att han kunde icke hålla ihop sina tankar utan bara skref upp allt hvad parter och vittnen berättade i det oändliga. På detta sätt fick man sitta så länge med en sak, som en duglig domare skulle hafva expedierat på 3 eller 4 timmar. Ingen olycka hade ju skett därigenom, men det visar i alla fall, att rättens ordförande icke alltid är så kvalificerad, som önskvärdt vore; och om det vid sidan af honom finnes några erfarna män, tror jag, att han skulle vara mycket tacksam för att få litet upplysningar och hjälp, så att han kan reda sig med saker, uti hvilken han icke är bevandrad.

Jag var också med vid ett tillfälle, då nämnden mot domarens mening dömde en inbrottstjuf till, om jag minus rätt, 5 års straffarbete. Som ett bevis på, hur hårdt domaren höll på sin mening, kan jag nämna, att vid näst sista rannsakingen, när allt var utageradt, uppsköt han i alla fall målet ytterligare en gång — efter hvad som sades, och det var rätt — i det syftet att, då några nya nämndemän skulle komma in i rätten, få stöd af dessa. Han visste nämligen, att alla de öfriga voro eniga. Det hjälpte icke, ty nämndemännen voro lika fasta, och domen fälldes. Domen stod sig både i hofrätten och hos Kungl. Maj:t. Skulle det varit något farligt, i händelse vid det tillfället nämnden, utan att alla 12 varit eniga, fällt samma dom? Det tror jag ingen skall kunna säga.

Emellertid ligger nu frågan så, att Andra Kammaren håller på detta villkor för bifall till de föreslagna ändringarna, och jag håller kammaren räkning för att den så gör, ty gent emot den järnhårda juridiska uppfattningen om juristernas absoluta betydelse tror jag knappast något annat hjälper för att föra fram frågan än att bestämdt och säkert stå fast på kammarens ståndpunkt. Jag tror därför, att om man anser legaliserandet af den fria bevispröfning, som ju i större

eller mindre grad redan gör sig gällande, af vikt, bör också Första Kammaren kunna taga villkoret och något öka befogenheten för nämnden. Jag skulle därtill vilja lägga, att man får icke fästa sig därvid, att i vissa tingslag det för närvarande finnes ett kolossalt stort antal nämndemän, hvarigenom deras tjänstgöring icke blir så långvarig, att de kunna följa ett mål från början till slut, ty det är något, som lätt bör kunna afhjälpas. Jag kan nämna, att vid genomförande af förändringen inom Arbrå och Järfösö tingslag af västra Hälsinglands domsaga, eller rättare några år därefter, så beslöts af vederbörande valmän att icke längre utse 12 nämndemän för hvarje tingslag, utan minska antalet till 12 för båda tingslagen, hvilket beslut ock af Konungen fastställdes. Tjänstgöringen blef därigenom så ordnad, att de flesta af nämnden komme att kontinuerligt sitta i rätten flera år i sträck. I hvarje fall bör ingen svårighet finnas för att på ett förståndigt sätt indela tjänstgöringen, så att icke några nämndemän sitta i början, andra i midten och åter andra i slutet af handläggningen af ett mål, utan att nämndemännen mera kunna följa förhandlingarna från början till slut.

Det torde kanske icke vara så orätt att säga, att tiden nu möjligen kunde vara mogen för Första Kammaren att gifva upp sin ståndpunkt i frågan, för så vidt man vill antaga, att den mening, som Andra Kammaren uttryckt i detta fall, skulle vara densamma som den allmänna meningen bland folket. Är det så, då tror jag, att herrar jurister också böra fästa afseende därvid och släppa sin, så vidt jag kan finna, mycket öfverdrifna fruktan för olämpligheten af denna förändring, hvilken olämplighet jag för min del icke kan anse i verkligheten föreligga. Men jag vill också tillägga, att önskar man, att nämndemannainstitutionen skall bibehållas såsom ett nyttigt led i våra underrätter, då måste man också önska, att man såvidt möjligt kan ordna det så, att nämndemännen själfva blifva mera dugliga för sitt kall. Vill man komma dit, är ett af medlen att man intresserar nämndemännen själfva, så att de i högre grad än för närvarande sätta sig in i sitt kall, följa förhandlingarna och bättre än nu fylla sin uppgift. Jag ber därför att få yrka bifall till betänkandet.

Herr Sjöörona: Såsom ordförande i lagutskottet och tillika reservant just i den fråga, som här nu afhandlas, ber jag att nu endast få erinra därom, att intet yrkande framställtts om afslag på den föredragna paragrafen — nämligen § 3 i 16 kap. — och icke heller något yrkande om afslag å förslaget i dess helhet, och således intet yrkande, som för närvarande kräver något bemötande från min sida. Men jag skall få nämna, att jag ämnar återkomma till den nu afhandlade frågan, då 23 kapitlet 2 § rättegångsbalken föredrages.

Herr Wieselgren: Vi ha redan nu fått den debatt, som egentligen skulle förekomma, när vi nått 23 kap. 2 §, som förekommer på sid. 28 i betänkandet, och jag ser intet ondt i det, ty hvad som nu är sagdt, kan lika väl motivera den votering, som jag antager skall förekomma, när den anförda paragrafen föredragits. Då nu emellertid frågan bragts å bane, skulle jag också vilja säga några ord just om den.

Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken.

(Forts.)

Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken.
(Forts.)

Det har här uttalats den åsikten, att det icke är så viktigt, huruvida nämndens befogenhet utvidgas eller icke, och jag delar den åsikten, ty jag bör till dem, som anse, att förhållandet mellan nämnden och häradshöfdingen kommer att hädanefter bli precis detsamma som det varit hittills. Men jag tror, att här finnas andra saker af vikt, som måste beaktas. Jag kan nämligen icke dölja för mig, att här är fråga också om åstadkommande af en enighet mellan kamrarna, som jag anser vara af mycket stor betydelse. Om en sådan åstadkommes, så vinna vi främst legalisering af den fria bevispröfningen, om hvilken vi alla äro öfvertygade, att den är en synnerligen viktig och behöflig reform i vår lag. Men därjämte vinna vi, att Andra Kammaren och dess valmän få en uppfattning af Första Kammarens värdesättning af denna Andra Kammarens talrikaste element, som mera står i öfverensstämmelse med det verkliga förhållandet, än hvad man annars skulle kunna lätt låta sig förleda att tro. Vi kunna dock icke dölja för oss, att man anser Första Kammarens förra beslut i denna fråga vara beroende på något slags misstro mot den samhällsklass, om hvars sunda förnuft vi nyligen hört sanna ord talas.

Mig förefaller det egendomligt, att när vi alla veta, hvilken oändligt betydelsefull insats i själfva lagstifningsarbetet denna samhällsklass under en lång följd af år utöfvat, vi skola vara så rädda för att tillerkänna den någon liten utvidgning af dess betydelse i fråga om lagskipningsarbetet. Det förefaller mig verkligen, som om Första Kammaren skulle sakna all anledning att på grund af betänkligheter af mera teoretisk betydelse vägra sitt bifall till en reform, hvarigenom Första Kammaren kan på ett kraftigt vis understryka den aktning och det förtroende, som Första Kammaren ändå i grunden har för just vårt bondestånd.

Jag ber få meddela, hvad som för öfrigt framgår af hvad jag nu yttrat, att när den förevarande paragrafen kommer under votering, jag med stor tillfredsställelse skänker det af utskottet föreslagna stadgandet min röst.

Herr Trygger: För min del är jag icke såsom många andra någon större beundrare af det lagförslag, som här föreligger. Jag har uttalat det vid andra tillfällen. Men förslaget är acceptabelt, och följaktligen vill jag icke med min röst sätta mig emot dess antagande. Hvad det ger oss i fråga särskildt om den fria bevispröfningen är dock icke mycket mer än vi för närvarande hafva. Sålunda om det är meningen att gifva något slags vederlag för den fria bevispröfningen — ett vederlag som i sig själf icke skulle vara berättigadt — måste det enligt min mening bli synnerligen obetydligt. Men jag vill icke se frågan om nämndens utvidgade befogenhet från synpunkten af att vara ett vederlag för denna fria bevispröfning, utan jag vill se frågan i och för sig själf.

Jag kan då icke under alla omständigheter ställa mig obetingadt afvisande mot att gifva nämnden ökad inflytande, men det fordras att processen anordnas på ett sådant sätt, att man får berättigad garanti för att nämnden kan fylla den uppgift, som man ämnar gifva den. Vi skola komma ihåg, att förslaget egentligen rör sig om bevispröf-

ningen. Om man nu än skulle kunna säga, att en kvalificerad nämndemans-majoritet skulle vara jänngod med domaren i fråga om bevispröfningen, så kan man väl icke säga, att detta gäller också i fråga om rättspröfningen. Men med de föreslagna bestämmelserna gifver man åt nämnden ökad befogenhet också i fråga om rättstillämpningen. Det vore bra eget, trots allt hvad som säges i våra dagar, om juridiken, i motsats till andra kunskaper, skulle vara af den beskaffenhet, att den ingenting betyder. Då kunde man ju afskaffa allt studium af rättsvetenskapen, om den förste bäste kunde tillämpa lagen lika bra som den studerade erfarne domaren. I så fall borde man öfvergå till rättskipning af endast kloka förståndiga män. Nej, mina herrar, det är nog så, att det fordras studium och insikter, och det är i parternas intresse som den juridiska insikten får bestämma domslutet.

Nu är det sant, att hvilken befogenhet man än gifver åt nämnden, äfven om man skulle gifva den individuell rösträtt, så ha vi alltid en högre instans, således om ett fel skulle vara begånget, kan man ju appellera till högre instans. Men det känna nog de af herrarne, som haft processer, att det är icke så oväsentligt, om man förlorar sin process i underrätten, låt vara att man vinner i högre rätt. Och särskildt om vi se på brottmålen och de däri förekommande preliminära besluten, är denna synpunkt af ännu större betydelse än i civilmålen. Jag tänker mig ett beslut om att en person skall häktas. Det är väl synnerligen viktigt för honom, huruvida denna fråga afgöres strängt efter lag eller den afgöres på känn, efter hvad man tycker. Sålunda är det icke så oväsentligt för parterna att i underrätten finna alla de garantier, som äro nödvändiga för ett riktigt afgörande.

En ärad talare bredvid mig erinrade om att man många gånger möter i häradsrätten en ung domare och en erfaren nämnd, och det föreföll honom egendomligt, att denna nämnds inflytande är så reduceradt, att den måste vara enig för att öfverrösta den unge och oerfarne domaren. Jag erkänner gärna, att sådana fall kunna förekomma, men då ligger icke felet däri, att nämnden har för liten rösträtt, utan felet är, att man satt till domare en person, som icke är kvalificerad. Låt oss därför ändra denna praxis; jag har ock förut uttalat betänkligheter mot det sätt, som användes för närvarande; vi hafva icke tillräckliga garantier för rättskipningen i underrätterna. Men, som sagdt, låt oss då göra ändring i fråga om domareförordnandet men icke i fråga om nämndens inflytande.

Sedan sade min ärade vän, att i åtskilliga af våra rådstufvurätter sitta ju icke lagfarna domare, och att där går det för sig, att hvar och en har individuell rösträtt. Ja, i vissa rådstufvurätter sitta ju en borgmästare och två icke lagfarna rådmän, men jag förmodar, att de båda rådmännen måste vara ense för att öfverrösta borgmästaren. Då sålunda dessa lekmän måste vara ense för att öfverrösta den lagfarne, föreligger faktiskt, om än icke formellt juridiskt, samma omröstningsätt som i häradsrätt. Har borgmästaren en rådmän med sig, eller stanna de alla tre i olika meningar, gäller borgmästarens mening.

På de skäl jag nu anförde kan jag för min icke biträda förslaget om utvidgning af nämndens befogenhet, *sådant detta förslag nu föreligger.*

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken.*

(Forts.)

Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes den föreliggande paragrafen.

4 och 9 §§.

Godkändes.

17 kap.

Godkändes.

23 kap.

2 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

När dom å häradsting fällas skall, underrätte häradshöfding nämnden om saken och de skäl däri äro, så ock hvad lag i ty fall säger. Äro af nämnd minst tre fjärdedelar från häradshöfding skiljaktiga och om en mening ense; gälle den mening, och svare de, som därom sig förenat, för dom sin. Eljest stånde vid det, som häradshöfding rättvist pröfvar.

Reservation hade anförts af herrar *Sjöcrona, Andersson, Hedenskierna, Lilliesköld, Uppström, Nyström, E. Lorentz Petersson och Fahlén*, som ansett, att den föreslagna ändringen i 23 kap. 2 § rättegångsbalken icke bort af utskottet förordas samt att till följd häraf uti inledningen till föreslagna lagen om ändring i vissa delar af rättegångsbalken siffran 23 bort uteslutas.

Herr *Sjöcrona*: Som kammarens ledamöter inhämtat af betänkandet, har jag jämte samtliga öfriga ledamöter i lagutskottet från denna kammare reserverat mig mot utskottets beslut i fråga om denna paragraf och ansett, att utskottet icke bort förorda bifall till förslaget i denna del. Skälen härför äro redan af lagberedningens ordförande samt herrar *Trygger* och *Rudebeck* så fullständigt utvecklade, att jag ingalunda kan behöfva upptaga kammarens tid med något vidlyftigt anförande i denna sak. Jag vill endast för min del säga detsamma som herr *Afzelius* yttrade, att jag ingalunda skulle ställa mig alldeles afvisande mot att tillerkänna nämndens ledamöter till och med personlig rösträtt, detta på grund af att jag hyser mycket stor aktning för vår nämnd och våra nämndemän, vunnen genom en icke så obetydlig erfarenhet, som jag förvärfvat under den tid jag tjänstgjort som domare på landet. Men det är under den förutsättningen, att våra häradsrätter organiseras på sådant sätt, att nämndemännen kunna vara med om och följa förhandlingen af hvarje mål, och icke såsom det nu är. Det har redan omnämnts det allra mest drastiska exempel på de nuvarande förhållandena, i det att i en domsaga finnas till och med 84 nämndemän. Om dessa äro indelade så, att de tjänstgöra 7 vid hvarje ting, kommer således hvarje grupp af nämndemän icke att tjänstgöra mer än hvart tolfte ting eller hvart tolfte sammanträde. Skola de vara tolf i hvart ting, blir det i alla fall icke mer än hvart sjunde

ting eller hvarje sjunde sammanträde som denna grupp kommer att tjänstgöra. Således kan i detta fall $3\frac{1}{2}$ år komma att förflyta mellan hvarje tjänstgöring. Naturligtvis ha de då icke den ringaste känedom, om hvad som förekommit i målet.

Här återigen stannar man vid att vilja tillerkänna nämnden beslutanderätt, därest $\frac{3}{4}$ af nämndens ledamöter äro ense. Man kan då säga, att detta haltar på båda sidor, ty de få hvarken personlig röst-rätt, ej heller blir det, såsom det nu är, kollektiv rösträtt. Jag vill i sammanhang med detta endast nämna några ord med anledning af de exempel, som herr Olof Jonsson ansåg sig böra anföra. Om en domare i något enstaka undantagsfall burit sig mindre skickligt åt eller visat sig mindre vuxen sin uppgift, så kan det väl icke vara någon anledning till att gifva nämnden ökad befogenhet, och i hvarje fall kan härigenom icke radas bot, ty alltid finnes det människor, som misstaga sig om sin plikt.

Nu har det med mycken styrka framhållits, att Andra Kammaren gör detta till villkor för antagande af lagförslaget. Ja, Andra Kam-maren önskar säkerligen lika mycket som Första Kammaren att få detta lagförslag antaget, men Andra Kammaren önskar tillika att få bifall till den del af förslaget, som innefattas i den nu föredragna paragrafen, och därför har Andra Kammaren bängt detta vid det stora förslaget för att tvinga fram sin mening. Därvid åberopas, att genom detta förslag om bevisning inför rätta utvidgas i så väsentlig mån domstolens bevispröfning, och att det skulle vara grunden, hvarför man nödvändigt måste tillerkänna nämnden ökad befogenhet. Nu är emel-lertid förhållandet, som lagberedningens ordförande redan vidrört, att detta förslag egentligen icke innefattar någon utvidgad rätt till fri bevispröfning, utan att det egentligen rör sig om en reglering af denna bevispröfning och införande af en mängd bestämmelser, som underlätta bevispröfningen och göra den mera tillfredsställande. Jag vill särskildt göra herrarne uppmärksamma på 29 § 17 kap. »Två vittnen vare om det, hvori de sammanstämma, fullt bevis», således lika som nu; därefter tillägges blott »där ej omständigheter förekomma, som förringa tillförlitligheten af deras berättelse». Men om det nu än vore så, att domstolen genom dessa bestämmelser finge i någon mån mera frihet i sin bevispröfning, kan jag dock icke erkänna, att man för den skull bör i denna fråga inblanda den om häradsrätternas organisation. De äro två saker, som icke ha med hvarandra något oskiljaktigt sam-band, och därför kan jag icke för min del godkänna ett sådant sätt att gå till väga som det att häfta vid ett stort och viktigt lagförslag en sådan här fråga, som egentligen icke hör dit, och sedau skall det sägas, att det är Första Kammaren som motsätter sig alla reformer. Jag anser det icke vara rätt att på detta sätt kasta öfver på Första Kammaren ansvaret för att den nödiga, nyttiga och önskliga reformen icke blir antagen. Jag kan icke anse, att man bör böja sig för detta och därigenom gifva ett slags helgd åt att inom Riksdagen skall få äga rum ett sådant tillvägagångssätt, som skapar misshälligheter och stridigheter mellan kamrarna. Första Kammaren bör icke vara med om att gynna något sådant, och därför yrkar jag afslag på denna paragraf.

*Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken.*

(Forts.)

Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken.

(Forts.)

Herr Berger: På förut anförda grunder hemställer jag om bifall till utskottets förslag i denna punkt och anhåller tillika att få meddela, att Andra Kammaren antagit lagen i dess helhet.

Grefve Hamilton, Raoul: Herr talman! Det förefaller mig verkligen, att om denna lag, som nu föreligger rörande friare bevispröfning, verkligen är gagnelig och viktig, så bör den icke falla på en sådan obetydlighet, som den förändring, hvilken står i 2 § af 23 kapitlet. Kan det vara af någon betydelse, om i ett fall, där nämnden är fulltalig eller tolf, nio eller tolf kunna öfverrösta domaren eller, där nämnden består blott af sju personer, domaren kan öfverröstas af sex eller sju! Jag har ganska stor erfarenhet som nämndeman, och jag tror mig kunna bekräfta hvad här sagts, att det städse varit ett godt samarbete emellan domare och nämnd.

Herr Afzelius hade i sitt första anförande ett uttalande, att nämnden icke hade visat sig kompetent att få större befogenhet. Hade han skäl att fälla ett sådant yttrande? Såvidt jag hört, har man icke haft skäl att klandra nämnden, då den någon gång, hvilket sällan skett, öfverröstat domaren. Jag vågar upprepa hvad jag nyss sade, att om det är af vikt att få lagen igenom, bör den icke falla på en sådan obetydlighet; och icke bör kammare stå mot kammare i en så viktig fråga och därigenom hindra utvecklingen af vår lagskipning. Jag yrkar bifall till paragrafen.

Herr Afzelius: Jag begärde ordet endast på det att icke hvad grefve Hamilton sade måtte hos någon lämna ett intryck af att jag velat nedsätta nämnden. Jag sade endast, att lekmannen befinner sig icke i annat läge än yrkesdomaren därutinnan, att han icke kan fälla ett rätt och godt och säkert omdöme om en sak, som han icke känner. Detta gäller om nämndemän lika väl som om alla andra människor, som skola döma här i världen. Utan att man kunnat sätta sig in i saken i alla dess detaljer kan man icke afgifva ett pålitligt omdöme. Det är icke något slags tadel eller något försök att nedsätta nämndens, lekmännens kompetens — tvärtom har jag i dag försökt markera och framhålla, huru högt jag skattar dem — utan jag har anmärkt, att den nuvarande organisationen af nämnden gör, att nämnden ofta sättes att döma om saker, som den icke känner till. Nämnden kan icke, såsom domaren, studera protokollen. Däri ligger skillnaden.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande förevarande paragraf yrkats, dels att utskottets förslag till ändrad lydelse däraf skulle godkännas, dels ock att förslaget skulle afslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande af utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner lagutskottets förslag till ändrad lydelse af 23 kap. 2 § rättegångsbalken, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås ifrågavarande förslag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva uttallit sålunda:

Ja — 56;

Nej — 64.

25 kap., 5, 7 och 8 §§.

Godkändes.

30 kap.

1 §.

Godkändes.

4 §.

Enligt förslaget lydde denna paragraf sålunda:

»Öfver utslag, hvarigenom hofrätt visat mål åter till underrätt, må ej klagas; innefattar utslaget pröfning af fråga, som på målets utgång inverkar, vare dock part berättigad att däremot fullfölja talan i sammanhang med hufvudsaken, där denna kommer under Konungens pröfning.

Hvad nu är sagdt äge dock ej tillämpning, där hofrätt dömt till värjemålsed eller fyllnadsed och på den grund visat målet åter.»

Herr Sjöcrona: Riksdagen har fått emottaga en till lagutskottet remitterad proposition om ändringar i 30 och 31 kapitlen rättegångsbalken i fråga om fullföljd af talan. Denna proposition innefattar i så måtto ändring i den nu föredragna 4:e paragrafen i 30 kap. rättegångsbalken, att 2:a och 3:e paragraferna blifvit sammanslagna till en och 4:e och 5:e paragraferna till en, den tredje i ordningen, utan ändring i öfrigt af innehållet; men i följd häraf kan ju icke den föredragna paragrafen nu antagas, utan hemställer jag, att den måtte till lagutskottet återremitteras.

Efter härmed slutad öfverläggning visades förevarande paragraf åter till utskottet.

31 kap.

1—7 §§.

Godkändes.

Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken.
(Forts.)

Lagförslag
om ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken.
(Forts.)

8 §.

Denna paragraf lydde i förslaget sålunda:

I brottmål äge ej allmän åklagare i annat hänseende än såvidt angår ansvars- eller ersättningsskyldighet för honom själf söka resning, där han ej tillika är målsägande. Finner justiekanslern, sådana omständigheter vara för handen, att resning bör sökas, äge han därom förordna.

Hvad nu är stadgadt gälle ej i fråga om Riksdagens justitieombudsman.

Herr Sjöcrona: Det kan möjligen komma i fråga att äfven denna paragraf behöfver ändras till följd af den af mig onämnda kungl. propositionen, hvarför jag tillåter mig yrka återremiss af denna paragraf.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter nu föredragna paragraf visades åter till utskottet.

Slutstadgandena.

Godkändes.

Ingressen.

Herr Sjöcrona: Med afseende på ingressen får jag, då kammaren genom den nyss företagna voteringen afslagit ändring i 23 kap. 2 §. hemställa att i ingressen siffran 23 uteslutes.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes ingressen med den ändring, att siffertalet »23» utelämnades.

Rubriken.

Godkändes.

Punkterna 2—6.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslagen.

Om införande
af s. k.
söndags-
frimärken.

Föredrogs ånyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 6 och 9 innevarande månad bordlagda utlåtande, n:o 5, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen om införande af s. k. söndagsfrimärken.

Till utskottets behandling hade blifvit hänvisad en af herr *A. von Möller* väckt motion, n:o 42, hvaruti motionären hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl Maj:t täcktes medgifva, att generalpoststyrelsen måtte låta tillverka och tillhandahålla allmänheten s. k. söndagsfrimärken med postal valör.

Utskottet hade på anförda grunder hemställt, att herr von Möllers ifrågavarande motion icke måtte föranleda till någon Första Kammarrens åtgärd.

Reservation hade anförts af herr *von Möller*.

Om införande
af s. k.
söndags-
frimärken.
(Forts.)

Herr Enhörning: Herr grefve och talman! Mina herrar! Vid justeringen af utskottets betänkande var jag icke närvarande och, äfven om jag varit det, hade jag icke reserverat mig, ehuru, jag nekar icke lärtill, mina sympatier för motionärens syfte äro mycket stora. Kostnaden att förse vanliga frimärken med ett perforeradt bihang, å hvilket skall tryckas »utlämnas icke å helgdagar», eller något dylikt, har genom de undersökningar utskottet gjort visat sig, enligt hvad äfven af detta betänkande framgår, blifva rätt afsevärd, och då det ingalunda synes majoriteten inom utskottet klart och tydligt, att någon afsevärd lindring i söndagsarbetet skall beredas breffbärare genom införande af s. k. söndagsfrimärken, har utskottet icke kunnat tillstyrka någon skrivelse till Kungl. Maj:t i den begärda riktningen.

Under arbetet med denna motion har det emellertid visat sig, att kostnaden kan blifva helt obetydlig, om å nu använda frimärken anbringas i hörnen eu tydlig bokstaf eller annat tecken angifvande frimärkets beskaffenhet af s. k. söndagsfrimärke, hvilket låter sig göra med en enkel och ytterst billig anordning utan förändring af nu använda maskiner i och för frimärkestillverkningen. Då kostnaden för dylika s. k. söndagsfrimärken skulle blifva ytterst ringa, uppgående enligt hvad eu fackman på detta område uppgifvit, till högst 10 kronor för 100,000 st., men antagligen vid mastillverkning till än billigare kostnad, vill jag icke underlåta att få detta anfördt till protokollet.

Vill Kungl. Maj:t göra ett försök med dylika märken äfvensom med tjänstefrimärken af dylik natur, kunna ju sådana försöksvis släppas ut i rörelsen för att få utrönt, huruvida den korresponderande allmänheten i afsevärd mån skulle begagna sig af desamma och om motionärens syftemål därigenom skulle ernås. Gifvetvis kunde alla — i synnerhet affärsmän — i regel begagna sig af dylika och endast i undantagsfall, då brevet verkligen önskas utlämnadt på söndag, af nu vanliga frimärken. Dylika söndagsfrimärken kunna dock till följd af Bernerkonventionen gälla endast inom vårt eget land. Riksdagen har i skrivelse till Kungl. Maj:t 1901 uttalat sig för beredande åt statens tjänstemän och betjante af ökad söndagshvila, och då helt säkert anordningen med s. k. söndagsfrimärken skulle i viss mån, låt vara endast åt en viss klass af betjante, bidra att minska arbete på söndag och helgdagar, hvilket ju uppgår ända till fem timmar och därutöfver och väligen pågår under gudstjänsttiden, så torde man för visso tillgodose tidens kraf, om man gjorde försök med dylika frimärken äfven i vårt land. Om Kungl. Maj:t genom denna enkla anordning under några år förvissade sig om, huruvida ett verkligt kraf på söndagsfrimärken gör sig gällande eller icke, kunde ju framdeles, i den mån behofvet så kräfver och nuvarande frimärkesmaskiner måste utrangeras, andra lämpligare typer tillverkas på samma gång som själva frimärket, hvarigenom den nyss angifna extra kostnaden bortfaller.

Det låter ju äfven tänka sig, att breffbärarnes söndagsarbete kunde minskas äfven på annat sätt, t. ex. genom en bestämmelse, att posten på söndag och helgdagar finge aflämnas hos portvakten eller i postlådar,

Om införande af s. k. söndagsfrimärken. (Forts.)

förvarade hos denne. Därigenom skulle det tidsödande och tröttande springet trappa upp och trappa ned kunna undvikas. Arbetet med postens distribuerande skulle därigenom kunna högst betydligt minskas och blifva till lättnad för brefbärarne, synnerligast i de stora städerna. Jag har dock icke nu, herr grefve och talman, något yrkande att framställa.

Herr statsrådet Juhlin: Jag vill endast lämna en upplysning på grund af ett uttalande, som utskottet gjort. Utskottet säger nederst på sid. 3: »Riksdagen har också, såsom motionären antyder, haft sin uppmärksamhet fästad å denna angelägenhet. Uti skrifvelse till Kungl. Maj:t den 27 april 1901 framhöll nämligen Riksdagen, bland annat, att hvarje samhällsmedlem såväl i fysiskt som andligt afseende hade berättigade kraf på ledighet under större delen utaf sabbatsdagen samt att det tillkomme ett kristet samhälle att, föregående de enskilda arbetsgifvarne med ett efterföljansvärdt föredöme, bereda sina tjänare, jämte lekamlig hvila, möjlighet att deltaga uti den allmänna gudstjänsten.»

Längre ned på fjärde sidan säger utskottet: »Denna Riksdagens skrifvelse har dock icke från Kungl. Maj:ts sida funnits böra föranleda någon åtgärd hvad beträffar postverkets personal, ty efter hvad som inhämtas» etc. Det förhåller sig emellertid så, att på grund af här nämnda skrifvelse af den 27 april 1901 Kungl. Maj:t tillsatte en kommitté för att verkställa utredning i fråga om hvilka åtgärder borde vidtagas för att bereda personalen icke blott vid postverket utan äfven vid statens järnvägar och telegrafverket sabbatshvila. Denna kommitté afgaf i april 1902 ett betänkande, som upptog en hel del förslag och åtgärder för ändamålet. På grund häraf beslöt Kungl. Maj:t i december 1903 att bemyndiga generalpoststyrelsen att vidtaga en del åtgärder för att bereda postpersonalen sabbatshvila, utan att därigenom minska vederbörande personals inkomster. Dessutom bemyndigades generalpoststyrelsen att, om så skulle behöfvast, använda extra personal för ändamålet. Samma dag, den 11 december 1903, beslöt också Kungl. Maj:t bemyndiga telegrafverket att vidtaga likartade åtgärder, som förut blifvit poststyrelsen anbefallda.

Jag har ansett mig skyldig att lämna dessa upplysningar, enär annars kammarens ledamöter af det meddelande, som utskottet gjort, möjligen skulle kunna komma till den slutsatsen, att Kungl. Maj:t icke vidtagit någon åtgärd på grund af Riksdagens skrifvelse.

Herr von Möller: Med anledning af hvad statsrådet och chefen för civildepartementet nämnde ber jag att få göra ett tillägg till hans yttrande.

Det förhåller sig mycket riktigt så, som också utskottet säger, att den vid postkontoren anställda personalen i regel får hvarannan söndag ledig. Men den vid reseposten anställda personalen, som skulle hafva hvar fjärde söndag ledig, får det nog icke i regeln. Jag har från sakkunnigt håll fått några talande exempel härpå från ett distrikt. Där är det nog icke så. Det är nog sant, att de skulle hafva hvar fjärde söndag ledig, eller ungefär tretton söndagar om året, inga helgdagar,

endast tretton fridagar på sabbatsdagar, men i regel, uppgifver min sagesman, få de nog i allmänhet icke mer än *hälften* — jag behöfver ju icke här nämna det distrikt, hvarifrån uppgifterna äro hämtade. Här hafva exempelvis tre postiljoner erhållit fyra till fem frisöndagar om året hvardera, två postiljoner, som skulle hafva tretton frisöndagar hvardera, hafva blott fått tretton tillsammans. På ett annat håll har en postiljon på fem månader haft två söndagar fria. En annan, som har tjänstgöring med daglig bortovaro från hem och stationsort af femton timmar, har under sistlidet år åtnjutit fem lediga söndagar. Orsaken till detta missförhållande tyckes vara att söka däri, att det för beredande af sabbatshvila åt resepostpersonalen erfordras särskildt utbildadt folk och att man hittills inskränkt denna utbildning till de reserver, som äro anslagna vid de olika *resepostdistrikten*, hvilket medför icke endast *inskränkning i personalens sabbatshvila*, då reservkåren icke kan hållas så stor att den kan uppehålla såväl söndagstjänstgöring för den fast anställda resandepersonalen som annan förekommande ledighet, utan äfven *onödigt dryga kostnader*, därför att personalen får skickas onödigt långa, vägar för att vikariera för en sabbatsfri funktionär, så långa att, enligt min sagesmans uppgift, resan kan taga ända till *fyra dagar* i anspråk. Att förorda vore därför, att ett annat bättre ordnad system vid arbetsfördelningen eller turernas anordning införes. Enligt sabbatshvilekommitténs beräkning och i enlighet med hvad som tillämpas vid statens järnvägar, borde reseturerna, så långt detta utan kostnad låter sig göra, indelas så att *regelbundna fridagar* för personalen uppkomme. Äfven borde vederbörande distriktschefer låta sig angeläget vara att för erforderliga platser inom distriktet vid de olika postkontoren utbilda erforderliga funktionärer, som regelbundet kunde uppehålla söndagstjänstgöring å de linjer, där söndagsledighet icke kan anordnas på förut antydt sätt. Därigenom skulle man vinna dels mera utsträckt regelbunden ledighet för personalen och dels skulle kostnaden minskas.

Det vore naturligtvis för Riksdagen, som verkliga intresserar sig för denna fråga, synnerligen kärt, om utsträckt ledighet kunde beredas denna personal eller åtminstone att deras ledighet genom förbättrade anordningar blefve så stor, som faktiskt blifvit dem lofvad.

Emellertid — kunna herrarne ju säga — hvarför har jag då icke väckt motion om skrifvelse i denna sak och hvarför talar jag om den nu, då det är fråga om en helt annan personal, brefbärarne. Mina herrar, sammanhanget är mycket enkelt. Riksdagen kan icke nu vidare befatta sig med den öfriga personalen; där har Kungl. Maj:t fullt fog att göra såsom han vill. Riksdagen har en gång skrifvit och därmed får den ju låta sig nöja. Om man vill göra en påstötning, må så vara, men att komma fram därmed i motionsform är kanske icke så lämpligt. Min motion gäller icke några utgifter för statsverket, fragan gäller blott att väcka den svenska allmänhetens intresse för att bereda brefbärarne en eller annan timme mera ledigt på sö- och helgdagar än de förut haft. Nu synes detta mig icke vara obilligt begärdt eller vara en begäran, som skall kunna afvisas på sådana skäl, som att det skulle kunna väcka missnöje eller afundsjuka eller ökade fordringar från andra verks funktionärer på ökad ledighet. Det är den svenska allmänheten och icke svenska statsverket, som skall gifva denna per-

Om inforande
af s. k.
söndags-
frimärken.
(Forts.)

Om införande
af s. k.
söndags-
frimärken.
(Forts.)

sonal en ledighet. Men, säger utskottet, vill man på detta sätt tillgodose breffbärarne, så finns det andra och bättre sätt. Ja, vi hafva ju nyss hört en föregående talare förorda två sätt. Jag ställer mig ingalunda afvisande till ett förslag, som kan vara bättre än det af mig föreslagna. Inom utskottet har talats om, att man skulle hafva en särskild stämpel, ett särskildt märke, icke frimärke, för att beteckna att ett bref icke behöfde utlämnas på söndag. Det har äfven talats om att endast sådana bref skulle utlämnas, som vore på särskildt sätt märkta eller försedda med påskrift, vare sig detta nu skulle ske mot lösen eller något dylikt. Man har äfven föreslagit, att man borde trycka särskilda färgade märken eller genom perforering åstadkomma sådan atskillnad. Både öfvertryck, som herr Enhörning föreslagit, och perforerade tecken kunna ju nog observeras på tjänstefrimärken, som äro större, men på vanliga frimärken fruktar jag, att efter stämplingen icke öfvertrycket eller perforeringen skulle synas tillräckligt tydligt vid sorteringen. För det andra är det möjligt, att, om vi hafva två särskilda märken, hvaraf det ena uteslutande för korrespondens inom landet, misstag skola äga rum och vålla mottagaren utom landet utgifter i form af lösen eller s. k. straffporto. Jag tror, att vi endast behöfva erinra oss, hur det gått med tuberkulosmärkena. De mottogos strax med särskildt intresse, men sedan hafva de mer och mer fallit i glömska, beroende såsom jag tror icke på den extra utgiften, 2 öre, utan på den omständigheten, att det är förenadt med ett visst besvär dels att anskaffa dem och dels att klistra på dem. Man gör hellre nu så, att man köper en karta och kastar den på elden. På samma sätt skulle det gå, om man skulle få särskilda stämplat eller märken, som icke samtidigt vore frankotecken. Därför ansåg jag det belgiska märket vara det mest praktiska. Nu gör utskottet, såsom herrarne se, många svårigheter häremot och säger, att det blir så oerhördt dyrt och dessutom icke effektivt. Effektiviteten beror, såsom jag först sade, på hur allmänheten ställer sig till saken. Blir allmänheten intresserad, går det, ställer den sig likgiltig, blir naturligtvis resultatet därefter.

Jag ber att få påpeka, att på sid. 3 har utskottet, då det talar om utgifterna, begätt, såsom jag tror, ett misstag, då utskottet talar om att förändringen skulle kosta 113,550 kronor respektive 55,000 kronor. I det förra fallet, som skulle kräfva det större beloppet, så, om man skulle bibehålla samma storlek på märkena som förut plus appendix och 100 stycken på hvarje ark, skulle kostnaden ökas genom att kartan blefve större och genom att tryckpressen måste ändras etc. Men i andra fallet skulle kostnaderna nedbringas till 55,000 kronor genom att minska antalet till 70 för hvarje karta, hvadan inga utgifter för nya pressar vore behöfliga.

Dessa kalkyler äro ju endast probalitetenskalkyler. Men emot denna utskottets på lösa antaganden baserade fruktan för dryga kostnader för statsverket ber jag att få ställa ett *faktum*, det att Belgien ända sedan år 1893 till och med den sista frimärkseditionen 1905 har ansett lämpligt att bibehålla denna typ äfven vid utgifvande af tillfälliga frimärkesupplagor såsom vid expositionerna i Antwerpen och Bryssel. Detta faktum måtte väl tala ett tydligt språk.

När en sådan stat som Belgien funnit med sin fördel förenligt att allt fortfarande bibehålla denna typ, måtte väl detta vara ett väl så kraftigt skäl för saken som utskottets farhågor *emot* densamma. Långt ifrån att bli en utgift komme dessa frimärken att bli en afsevärd inkomst för svenska postverket.

Såsom herrarne möjligen veta eller möjligen icke veta, finnes öfver hela världen en mängd personer, som syssla med frimärkssamling och frimärkshandel. För närvarande är det modernt att samla omakulerade frimärken. För några decennier sedan var det modernt att alla märken skulle vara försedda med poststämpel. Detta gör att vid hvarje ny edition af frimärken måste filatelisterna mot sin vilja skaffa sig de nya typerna — mot sin vilja, emedan det naturligtvis är förenadt med kostnad. För de i filatelistföreningen inregistrerade omkring 50,000 ledamöterna skulle detta betyda en utgift på 2 kronor 70 öre för hvarje serie svenska märken med undantag för 5-kronorsmärket. $2,70 \times 50,000 = 135,000$. Denna summa komme de i filatelistföreningar inskrifna ledamöterna att erlægga till svenska staten. Därtill kommer den stora mängden af samlare, som icke äro medlemmar i förening, men som bidra till att öka beloppet. Drager man då 55,000 kronor från 135,000 kronor plus inkomsten från de icke i föreningarna inregistrerade samlarne, tror jag icke, att man behöfver befara, att saken skall gå med förlust, tvärtom med vinst. Dessutom har i både europeiska och utomeuropeiska stater, möjligen med svagare finanser än hos oss, just denna trick användts i ganska stor utsträckning för att såmedelst skaffa postverket inkomster. Jag ber att få i detta afseende anförda åtskilliga sydamerikanska republiker, Grekland, Spanien m. fl. Vidare ber jag särskildt att få erinra om Bosnien och Herzegovina, som utsläppt en serie vackra frimärken, försedda med karakteristiska landskapsbilder från dessa länder, för att på samma gång tjäna som reklam för turister; och detta postverk aktade icke för rof att till en enda frimärkshandlare för 100,000 österrikiska kronor sälja af posten själf makulerade märken, som icke användts å postförsändelser, för att på detta sätt skaffa mynt i kassan. De anförda exemplen må vara nog för att visa, att åtminstone hvad den ekonomiska sidan af saken beträffar, behöfver sannerligen ingen hysa några farhågor.

Man invänder vidare mot den af mig föreslagna åtgärden, att den icke skulle blifva effektiv. Vid den närmare utvecklingen af detta motskäl anför utskottet till en början, att införandet af s. k. söndagsfrimärken möjligen skulle gagna breffbärarne därigenom, att de sluppe springa i några trappor på söndagarna, men att det i stället skulle öka arbetet med sorteringen. När utskottet här talar om sortering, har det enligt min uppfattning återigen gjort sig skyldigt till ett misstag. Det är visserligen sant, att t. ex. i Stockholm den första sorteringen utföres af en tjänsteman eller en förste postbetjänt; men den andra sorteringen vid distrikten verkställas af breffbärare. Det är således breffbärarne själfva som få vidkännas detta ökade arbete. Hvilket tror herrarne då tar mesta tiden, att dechiffrera en illa skrifven adress eller att ögonblickligen observera ett sådant märke, försedt med bihang, som genast faller i ögonen? Jag tror icke, att någon

*Om införande
af s. k.
söndags-
frimärken.
(Forts.)*

Om införande af s. k. söndagsfrimärken. skall kunna säga annat, än att det tar mer tid att sortera breffven enligt adresserna, än att sortera undan de med söndagsmärken försedda.

(Forts.)

När utskottet dessutom, längre ned på samma sida, talar om, att brefbäraren genom införandet af söndagsfrimärken möjligen skulle få göra två besök i stället för ett hos samma adressat, förstår jag icke, hur utskottet kunnat framkomma med ett dylikt skäl. Hvad hindrar att samtliga försändelser medtagas äfven om söndagen. Om en brefbärare har försändelser adresserade till samma person, af hvilka försändelser några äro försedda med söndagsfrimärken, andra återigen icke, så är väl brefbäraren icke så opraktisk, att han icke tar med sig äfven de försändelser, som äro frankerade med söndagsfrimärken, och aflämnar dem på samma gång som de försändelser, hvilka äro frankerade med vanliga märken. Man kan väl icke förutsätta, att brefbäraren är så opraktisk, att han i dylikt fall låter de med söndagsfrimärken frankerade försändelserna ligga, blott för att få nöjet att göra promenaden två gånger! Så opraktisk är nog icke en brefbärare, äfven om utskottet skulle vara det.

Utskottet menar vidare, att brefkort, kortbref och bref i frankokuert, hvilka ju icke frankeras medelst frimärken, i alla händelser skulle behöfva utbäras på söndagen. Ja naturligtvis, så vida man icke på den fäst det appendix, som tagits från ett frimärke. Brefkort, kortbref och frankokuvert kunna ju på detta sätt markeras, och de afriäna frimärkena användas på andra bref, som på vanligt sätt skola befordras till adressaten. Äfven detta är en praktisk utväg, som jag tycker utskottet själf borde hafva kunnat hitta på.

Utskottet har naturligtvis vänt sig till personer inom den högre byråkratien; och dessa hafva ställt sig afvisande — hvilket ju icke är något ovanligt från dylikt håll. När jag säger detta, tror jag mig verkligen hafva ett visst fog därför. Jag ber att få erinra om huru jag för två år sedan väckte motion om införande af tuberkulosmärken med postal valör, hvilken bifölls af Första Kammaren. Andra Kammaren vände sig till generalpoststyrelsen, och denna styrelse afstyrkte framställningen: det gick icke för sig. Under tiden har i Holland tuberkulosföreningen utgifvit 3 dylika frimärken, och i Rumänien har en serie af välgörenhetsfrimärken utgifvits. Nu hafva, efter hvad som sagts mig — och jag tror mig icke begå någon indiskretion då jag omnämner det — meningarna ändrat sig; man lär inom tuberkulosföreningen hysa goda förhoppningar, att generalpoststyrelsen nu skulle vara böjd för att acceptera dylika märken, som af densamma refuse-rades för två år sedan. Hvarför kunde icke detta ske för två år sedan? Hvarför kunde vi icke i likhet med Ryssland fått lof att göra ett försök? Nej, det var för nytt; saken skulle ligga till sig, till dess andra stater hunnit distansera oss och en dyrbar tid gått för-lorad! Det tycks icke vara fint här i landet att handla raskt, äfven om man handlar praktiskt och för ett behjärtansvärdt mål. Det är därför jag ansett det nödvändigt att fästa generalpoststyrelsens upp-märksamhet på denna sak, för att styrelsen måtte behjärta frågan under en eller annan form.

Mina herrar, jag håller visst icke på, att det af mig föreslagna

sättet är det enda eller bästa. Det är mycket möjligt att det finns andra typer af sådana frimärken, som äro bättre än den belgiska typen, hvilken jag förordat. Jag skall därför med glädje se, om det kommer någon som helst anordning som motsvarar det af mig åsyftade ändamål, för hvilket jag här har gjort mig till tolk.

När utskottet skref till generalpoststyrelsen, tillät jag mig vända mig till motsatt håll och erhöll från centralstyrelsen för Sveriges postbetjante ett bref, hvori den tackar mig för att jag riktat uppmärksamheten på saken och förklarar sin fulla anslutning till motionen, som styrelsen önskar all framgång.

Att här, när klockan går på 4 och det lider emot middagstiden, göra ett yrkande eller riskera en votering, det första herrarne skulle vara lönlöst, för så vidt jag icke skulle få emotse någon hjälp — en sak som jag naturligtvis icke hyser den svagaste förhoppning om. Men jag har ansett mig böra åtminstone röra i saken, för att det skulle blifva klart, hvad frågan gäller: icke någon som helst utgift för svenska staten — snarare en inkomst för densamma — och åtminstone i detta fall står jag ej ensam inom utskottet om denna mening. Hela frågan beror på om svenska allmänheten intresserar sig för saken: det är svenska allmänheten, icke svenska staten, som, på det sätt jag föreslagit, skall gifva brefbärarne ökad söndagsledighet.

För närvarande har jag, herr grefve och talman, icke något yrkande.

Herr Berg, Gustaf Axel: Herr grefve och talman, mina herrar! Till en början anhåller jag att med anledning af den upplysning, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet meddelade, få nämna, att i den framställning af frågans förhistoria, som utskottet gjort, utskottet icke haft för afsikt att inlägga något som helst klander emot regeringen för dröjsmål. Utskottets framställning är fullkomligt objektiv. Utskottet talar om hvad Riksdagen begärde i sin skrivelse år 1901, vidare hvad som innehölls i justitieombudsmannens berättelse angående de åtgärder, som den 8 december 1904 blifvit vidtagna med anledning af Riksdagens skrivelse, hvilka åtgärder från Kungl. Maj:ts sida dock icke alls berörde postbetjante, och slutligen säger utskottet, att generalpoststyrelsen likväl under tiden, den 26 januari 1904, ordnat saken beträffande postverkets personal. I utskottets referat af frågans föregående behandling låg således icke något som helst klander från utskottets sida — jag ber att uttryckligen få betona det.

Vidare anhåller jag att med några få ord få bemöta den siste ärade talaren.

Utskottet har alldeles obetingadt erkänt, att motionärens syfte, som ju är att bereda ökad sabbatshvila åt postverkets tjänstemän och betjante, är mycket beaktansvärdt. Men utskottet har anmärkt, att åtskilligt i det hänseendet redan blifvit åtgjort och att, om något vidare skall åtgöras, det finns bättre och säkrare utvägar än dem som blifvit föreslagna.

Hvad är det då, som härutinnan blifvit åtgjort? Jo, sedan Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 april 1901 begärt beredande af nödig sabbatshvila åt tjänstemän och betjante vid kommuni-

*Om införande
af s. k.
söndags-
frimärken.
(Forts.)*

Om införande
af s. k.
söndags-
frimärken.
(Forts.)

kationsverket, har generalpoststyrelsen den 26 januari 1904 förordnat bland annat, att brefbärarne skulle få hvarannan sabbatsdag ledig. Vidare har saken ordnats så, att brefbärarne på helgdag, då de tjänstgöra, hafva endast en tur, utgå endast en gång. Här i Stockholm upptar den turen med förarbete 4—5 timmar; i landsorten upptar den kortare tid.

Mot motionärens förslag har nu utskottet framställt i hufvudsak två anmärkningar. Den ena af dessa berör kostnadsfrågan. I det hänseendet har utskottet haft att stöda sig på den mest sakkunniga utredning som kunnat åstadkommas, och denna utredning visar, att kostnaderna för nya maskiner, apparater och dylikt vid en eventualitet skulle uppgå till 113,550 kronor, vid en annan eventualitet till 55,000 kronor, beroende de olika beloppen på storleken af frimärkena, samt att tillverkningskostnaderna dessutom skulle ökas med nära 50 procent, resp. 43 procent utöfver de nu utgående. Nu säger motionären, att kostnaden är blott en chimär, så till vida att den komme att ersättas af de uppköp, som filatelisterna göra. Ja, det kan ju hända att det blir någon inkomst i den vägen, och det har utskottet icke heller velat bestrida, men att ökningen af tillverkningskostnaderna skulle kunna alldeles utjämnas, det, om något, tror utskottet verkligen vara en chimär!

Det finns emellertid i frågan någonting mera betydelsefullt än kostnadssynpunkten, och det är att motionärens förslag, om det genomfördes, skulle blifva af föga nytta för det därmed afsedda ändamålet. Detta har utskottet i detalj sökt påvisa, detaljer som sedermera förklarats vara riktigt uppfattade af sakkunniga. Jag ber att därvidlag nu endast få återropa ett generellt omdöme af en person, som bör vara och naturligtvis är synnerligen sakkunnig, nämligen postdirektören i Stockholm. I afgifvet utlåtande förklarar han, att lättnaden för brefbärarne, åtminstone i rikets större städer, skulle blifva högst obetydlig och i många fall ingen. Det sakkunniga utlåtandet innehåller således, att genomförandet utaf denna af motionären föreslagna anordning icke skulle vara till någon egentlig bättnad för brefbärarne.

Vidare säger utskottet: Vill man åstadkomma någonting i det af motionären föreslagna syftet, så finns det bättre utvägar än dem motionären anvisat; och jag ber att få påpeka ett par sådana utvägar. Den allra enklaste vore naturligtvis, att afsändaren t. ex. med rödt bläck i ett visst hörn på brevet gjorde en påskrift lydande »utlämnas icke på helgdag» eller någonting sådant. Det vore det enklaste, ty därigenom besparades utgifvandet af nya slag af frimärken. En annan anordning, hvarmed utskottet låtit utföra prof, vore den att med en röd bokstaf å det vanliga frimärket betecknades, att brevet icke borde utlämnas å helgdag. I båda fallen uppstår ingen extra kostnad. Jag medger emellertid, att båda dessa anordningar delvis drabbas af samma anmärkning som motionärens eget förslag.

En annan, verkligen effektiv utväg, hvarigenom ökad sabbats-hvila skulle beredas, vore att brefbärarne, i stället för att såsom nu få ledighet hvarannan söndag, finge två söndagar å rad lediga och behöfde tjänstgöra endast den tredje. Härför kunna ju möjligen goda skäl tala; och *det* vore något reellt som verkligen skulle tillfredsställa dem.

Nu endast ett par ord med anledning af hvad herr von Möller *Om införande af s. k. söndagsfrimärken.* sagt angående misstag, som utskottet skulle hafva begått. Det ena skulle gälla kostnadsberäkningarna. Därvid förhåller sig så, att i utskottet förelegat en från det mest sakkunniga håll utarbetad kostnadsberäkning. Denna har utskottet icke ansett lämpligt införa i hela sin omfattning i betänkandet, utan man har gjort utdrag därur, och det utdrag, som här föreligger, har utskottet funnit fullt korrekt. Herr von Möller har gjort en annan konklusion af de föreliggande siffrorna.

Vidare säger herr von Möller, att utskottet skulle hafva begått ett misstag i fråga om sin uppgift angående sorteringen. I detta fall ber jag att få nämna, att utskottet stödjer sin uppgift på utsago, som utskottet erhållit från den ämbetsman, hvilken i främsta rummet bör äga kännedom om dessa förhållanden.

Det kunde vara både ett och annat att tillägga för att ytterligare bemöta den ärade motionären, men jag skall icke ingå i flera detaljer, utan slutar med att anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Herr von Möller: Jag ber om ursäkt att jag besvärar kamraren ännu en gång, men jag tvingas verkligen därtill med anledning af den siste ärade talarens anförande. Det kan ju ej hjälpas, att jag härvidlag blir nödsakad att delvis upprepa, hvad jag sagt redan förut. Utskottets ordförande framhåller, att de af utskottet anförda skälen blifvit godkända af sakkunniga personer, däribland af postdirektören i Stockholm. Ja, naturligtvis äro dessa herrar sakkunniga, men man får väl ändå lof att erkänna, att hvad jag åsyftar är ett försök, och därvidlag kan man väl icke begära, att man skall röra sig på så säker grund. Då tror jag, att de af mig åberopade personerna äro i denna fråga lika sakkunniga och lika intresserade som byråkratien. De af mig åberopade personerna, brefbärande, beröras ju närmast af denna sak, och de ha, såsom jag nämnde, i skrifvelse till mig ställt sig sympatiska gent emot mitt förslag.

Hvad herr Berg nämnde om, att afsändaren kan göra en påskrift på försändelsen, faller på hvad jag nyss anført, nämligen att det icke är möjligt att få allmänheten — fruktar jag åtminstone — intresserad för en sak, så snart det är förenadt med extra besvär. Jag erinrade herrarne ju i detta sammanhang, hur det gått med tuberkulomärkena.

Hvad beträffar den röda bokstafven, så får jag säga, att det icke nämnts något därom i utskottet. Jag är emellertid öfvertygad om att utskottets ordförande har ett synnerligen förträffligt medel i denna sin röda bokstaf — det är bara synd att jag icke, hvarken som motionär eller som utskottsledamot, någonsin hört talas därom!

Så hoppade den ärade utskottsordföranden in på något helt nytt. När jag talar om söndagsmärken, talar herr Berg om en ny organisationsfråga och föreslår, att man skall organisera saken med extra kostnader och gifva brefbärande ytterligare ledighet. Utan att jag tror mig kunna begå en indiskretion, ber jag att i så fall få erinra den ärade utskottsordföranden om att ett af de skäl, som inom utskottet vändes emot mig, just var det: hvad skall järnvägspersonalen säga och hvad skall telegrafpersonalen säga, ifall brefbärande få ökad ledighet! Ja, naturligtvis, ifall *staten* gifve brefbärande ökad ledighet, skulle de andra börja ropa: »gif oss

Om införande af s. k. söndagsfrimärken.
(Forts.)

litet med!» Men om den svenska allmänheten af intresse för brefbä-
 rarne uppofrade något till deras förmån, anser jag icke, att staten af
 denna anledning har någon skyldighet att tillmötesgå dylika rop från
 andra håll. Det är ledsamt, om man icke kan bereda ökad ledighet
 åt alla; låt oss emellertid hitta på något annat medel då, för att
 hjälpa de andra! När det föreslås, att gifva brefbärrarne ledighet of-
 tare, om det så vore hvarje söndag, så får jag säga, att ingen kan
 unna dem det mera än jag, men därom är nu icke fråga.

Med afseende å hvad som nämndes om utsorteringen af försän-
 delser, så ber jag gent emot den ärade utskottsordföranden och post-
 direktören i Stockholm få nämna, att hvad de säga har sin giltighet
 beträffande första sorteringen till de olika distrikten; denna verkställs
 af en tjänsteman eller förste postbetjänt. Därefter verkställs emel-
 lertid sorteringen af försändelserna å distrikten utaf brefbärrarne. Det
 är således brefbärrarne, som då förrätta sorteringen; och de hafva för
 mig förklarar, att den obetydliga ökningen i detta arbete eller därige-
 nom, att de skulle få bära ut flera bref på måndagarna, underkasta
 de sig gärna, i utbyte mot en minskad brefbäring om söndagarna,
 genom införande af ifrågavarande märken.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kammaren
 biföll hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

*Ang. undervisning i skogs-
 vård i rikets
 folkskolor och
 elementar-
 läroverk.*

Föredrogs ånyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 6 och
 9 innevarande april bordlagda utlåtande, n:o 6, i anledning af väckt
 motion om begäran hos Kungl. Maj:t, att åtgärder måtte vidtagas för
 införande af undervisning i skogsvård i rikets folkskolor och elemen-
 tarläroverk.

Uti en inom Andra Kammarerna väckt motion, n:o 171, hade herr
Carl Lindhagen hemställt, att Riksdagen, beträffande åtgärder i fråga
 om den enskilda skogshushållningen, måtte hos Kungl. Maj:t begära
 »åtgärder för att undervisning i skogsvård i förening med anordnandet
 af planteringsdagar må äga rum vid rikets folkskolor och elementar-
 läroverk, där ej särskilda omständigheter föranleda, att undantag där-
 ifrån bör göras».

Sedan Andra Kammarerna första tillfälliga utskott, till hvilken
 motionen blifvit hänskjuten, i anledning af densamma afgifvit utlåtande,
 hade Andra Kammarerna vid behandlingen af detsamma, med bifall till ett
 under öfverläggningen framställt yrkande, för sin del beslutit, att
 Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, »det täcktes Kungl. Maj:t
 taga i öfvervägande, i hvad mån åtgärder kunna vidtagas i syfte att
 så kallade planteringsdagar med därvid meddelad äfven teoretisk un-
 dervisning i skogsvård må genom samverkan mellan vederbörande
 myndigheter i största möjliga utsträckning anordnas vid folkskolorna
 på landsbygden i rikets olika delar.»

Efter det detta beslut delgifvits Första Kammaren, hade kam-
 maren hänvisat ärendet till behandling af sitt andra tillfälliga utskott,
 som i nu föredragna utlåtande hemställt, att Första Kammaren be-
 hagade biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut.

Ang. under-
 visning i skogs-
 vård i rikets
 folkskolor och
 elementar-
 läroverk.

(Forts.)

Herr Enhörning: Herr grefve och talman, mina herrar! Vid
 den slutliga behandlingen af detta ärende var jag icke närvarande i
 utskottet, och därför tillåter jag mig nu komma så här post festum
 och besvära kammaren.

Utskottet har emellertid biträdt Andra Kammarens beslut, och
 Andra Kammarens beslut går i den riktning, att s. k. planteringsdagar
 med därvid meddelad äfven teoretisk undervisning i skogsvård må
 genom samverkan mellan vederbörande myndigheter i största möjliga
 utsträckning anordnas vid folkskolorna på landsbygden i rikets olika
 delar.

Motionären går emellertid vida längre. Han föreslår, att under-
 visningen skulle äga rum vid rikets folkskolor och elementarläroverk,
 således äfven vid folkskolorna i städerna. Jag kan därför icke fatta,
 hvarför barnen i städernas folkskolor icke skola få åtnjuta undervisning
 i trädplantering jämte den teoretiska uti Guds fria, härliga natur i
 skog och mark och där få lära sig skogsvårdens nytta och betydelse
 för människan.

I anledning häraf tillåter jag mig yrka därpå, att till utskottets
 hemställan måtte göras ett tillägg i den riktning, att folkskolebarnen i
 städerna äfven skola blifva delaktiga af här ifrågavarande undervisning.
 Såsom herrarne veta, hafva de flesta af Sveriges städer eller åtmin-
 stone en stor del af dem ganska stor skogsareal, och där härja stadens
 ynglingar på ett sätt, som ingalunda är tillfredsställande för skogs-
 vården. Detta beror naturligtvis helt enkelt därpå, att de icke under
 sin skoltid fått inhämta några teoretiska kunskaper i berörda afseende
 eller fått deltaga i plantering af träd eller utsående af skogsfrön, och
 därför har intresset för denna sak icke blifvit väckt i deras sinnen.
 Det är emellertid lika nödvändigt, att intresset hos folkskolans alumner
 i städerna väckes, som hos landsbygdens barn, om skogsvården i fram-
 tiden skall få den betydelse, som vi nu alla önska.

För att nu fatta mig kort, eftersom tiden är långt framskriden,
 tager jag mig friheten, herr grefve och talman, att yrka, att till Andra
 Kammarens beslut måtte läggas följande ord: »och i städerna, där
 sådant låter sig göra».

Herr Berg, Gustaf Axel: Enligt min uppfattning torde denna
 kammare i förevarande fall icke kunna gå längre än Andra Kammaren
 gjort; och som Andra Kammarens framställning afser endast folk-
 skolorna på landsbygden, torde denna kammare icke kunna taga något
 steg längre.

Men oafsedt denna synpunkt ber jag att få påpeka, att åtmin-
 stone efter min mening — och jag tror äfven efter utskottets — skulle
 det icke vara lämpligt att rörande folkskolorna i städerna införa ett
 sådant stadgande, som här föreslagits för folkskolorna å landsbygden.
 Jag stödjer denna min uppfattning på det skäl, att det icke är så

Ang. under- synnerligen många städer, som hafva någon skogsareal att disponera
 visning i skogs- öfver. Jag vet visserligen, att det finns åtskilliga, som hafva ganska
 rård i rikets stor sådan areal. men jag tror, att de i alla fall utgöra endast ett
 folkskolor och fötal. Utan utredning i det hänseendet kan man icke gå längre.
 elementar- Utan att vilja tillägga något vidare i detta afseende tillåter jag
 läroverk. mig, herr grefve och talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Enhörning: Herr grefve och talman! Jag vill nu endast säga, att jag för min del är lifligt öfvertygad därom, att i händelse kammaren nu antager det af mig nyss framställda tilläggsyrkandet, så kommer äfven Andra Kammaren att gladeligen acceptera detsamma!

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att Första Kammaren skulle biträda Andra Kammarens beslut med den ändring, att näst efter orden »i rikets olika delar» tillades orden »och i städerna, där sådant låter sig göra».

Härefter gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet de under sammanträdet aflämnade kungl. propositionerna.

Afgåfvos och bordlades följande motioner:

n:o 62, af herr *Håkanson*, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om godkännande af förslag till öfverenskommelse mellan svenska staten, å ena, samt Luossavaara-Kirunavaara med flera aktiebolag, å andra sidan, angående viss grufegendom m. m.;

n:o 63, af herr *Akerberg*, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om godkännande af förslag till öfverenskommelse mellan svenska staten, å ena, samt Luossavaara-Kirunavaara med flera aktiebolag, å andra sidan, angående viss grufegendom m. m.;

n:o 64, af friherre *Lagerbring* och herr *Hammarström*, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning af fonden för fiskerinäringens befrämjande:

n:o 65, af herr *Bohnstedt*, *Knut*, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förflyttning af flottans station i Stockholm till Elfvik å Lidingön; och

n:o 66, af herr *Hammarström*, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till förordningar om frihamn och om frilage.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 12. angående ändring af 11 kap. 38 § rättegångsbalken:

- n:o 13, angående upphäfvande af frälsemäns och deras vederlikars rätt till särskildt forum i vissa mål;
 n:o 14, angående sättet för verkställande af stämpelbeläggning af stämpelpfiktiga handlingar och kontrollen däraf;
 n:o 15, angående nedsättning i straffet för barnamord;
 n:o 16, angående nedsättning i straffet för ämbetsbrott;
 n:o 17, angående framläggande af förslag till lagbestämmelser mot användande af mutor eller bestickning vid ekonomiska uppgörelser;
 n:o 18, rörande lag angående aflösning af afgäld från afsöndrad lägenhet; samt
 n:o 19, angående framläggande af förslag till en invandringslag.

Anmäldes och bordlades statsutskottets memorial och utlåtanden:
 n:o 68, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i frågor rörande anslag under riksstatens fjärde hufvudtitel;

n:o 69, i anledning af väckt motion om skrivelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag rörande försäkring af värnpliktige under deras öfningar i fredstid;

n:o 70, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande af en hydrografisk undersökning af Sveriges färskvatten;

n:o 71, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett utskifte till förra häradshöfdingbostället Höija n:o 7 i Kristianstads län;

n:o 72, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den till förra häradshöfdingbostället 1 mantal Enögla n:o 3 i Uppsala län hörande andel i soldattorpet till roten n:o 83 vid Enköpings kompani af Upplands infanteriregemente;

n:o 73, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället Ekenäs n:o 1 i Jönköpings län hörande torfboosse;

n:o 74, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till förra militiebostället Visteby n:o 1 i Uppsala län hörande ägoskiften jämte ett mindre jordområde;

n:o 75, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordägarandel i grufva;

n:o 76, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af mormorfyndigheter å kronojord; och

n:o 77, i anledning af Första Kammarens återremiss af punkten A § 7 samt punkterna B och C i statsutskottets utlåtande n:o 51, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension m. m., dels ock fyra i anledning af samma proposition väckta motioner;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, n:o 3, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten; äfvensom

lagutskottets utlåtande n:o 35, i anledning af väckta motioner om lagstiftningsåtgärder för befrämjande af en bättre vård af enskildes skogar.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under sammanträdet första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 4,30 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
